

Årsrapport 2015

Å fremme liv i fellesskap
og forsoning

Norges Kristne Råd

Kirkene sammen

Norges Kristne Råd (NKR) er et fellesskap av norske kirkesamfunn som har Bibelen som kilde, og som tilber og bekjenner én Gud - Faderen, Sønnen og Den hellige ånd - som skaper, frelser og livgiuer.

Rådet ble etablert i 1992 og tilhører et nettverk av tilsvarende fellesskap i nesten alle land i verden. Rådets formål er å:

- Fremme gjensidig forståelse, respekt og samhandling lokalt og nasjonalt mellom kristne kirker og trossamfunn.
- Fremme forståelse for kristen tro, moral og kultur i samfunnet og styrke kristent nærvær i det offentlige rommet.
- Fremme samarbeid om kirkens misjonsoppdrag lokalt, nasjonalt og globalt.
- Fremme respekt for religionsfrihet og menneskerettigheter, både i lovgivning og praksis på alle plan.
- Arbeide for å bryte ned barrierer mellom mennesker og skape rettferdighet og fred.
- Arbeide for å verne skaperverket mot ødeleggelse for at alle kan erfare livets fylde.
- Ivareta medlemmenes felles interesser overfor det offentlige og å være et kontaktledd og bistå medlemmene i felles spørsmål av juridisk og forvaltningsmessig art i forhold til det offentlige.
- Medvirke internasjonalt til å skape og utvikle gode relasjoner mellom kristne trossamfunn.
- Delta i økumeniske organisasjoner og i interreligiøse organer og sammenhenger, samt representere rådet i disse.

2015 har vært et godt år for NKR. Vi kan se tilbake på en omfattende og variert virksomhet. Vi er overbevist om at NKR betyr mye i norsk kirke- og samfunnsliv og at den jobben vi gjør, er viktig.

Ett av høydepunktene i 2015 var Rådsmøtet som ble avholdt i Bergen 16.-17. mars.

På Rådsmøtet hadde vi gleden av å ta imot en ny medlemskirke: Den nordisk-katolske kirke ble opptatt som medlem etter en forutgående høringsprosess i medlemskirkene.

Økumenikkprisen ble tildelt Turid Karlsen Seim, noe som uttrykker en klar anerkjennelse av økumenikkens fagteologiske dimensjon, og helt spesielt hennes bidrag på dette området gjennom mange år. Seim var den første kvinnen som tok doktorgrad i teologi i Norge, i 1990.

Av hennes særskilte faglige interesser kan nevnes tidlig-kristne studier, kvinneforskning og økumenisk teologi. Innenfor samtlige felt har hun bidratt betydelig gjennom undervisning, forskning og vitenskapelige publikasjoner. Hun foreleser og veileder i dag ikke bare norske studenter og doktorander, men underviser også ved viktige teologiske læresteder som Yale Divinity School i USA og jesuittenes universitet Gregoriana i Roma.

Seim har i tillegg til lokalkirkelig engasjement i menighet og nærmiljø, innehatt flere viktige posisjoner i Kirke-Norge. Hun har blant annet arbeidet i Mellomkirkelig råd for Den norske kirke, deltatt gjennom flere år på Kirkemøtet i Den norske kirke og ledet Den norske kirkes Læremnd. I nasjonalt og internasjonalt økumenisk arbeid har hun stått – og står – sentralt: Hun var med i Den katolsk-lutherske samtalegruppen i Norge som i 1991 presenterte sin tredje uttalelse, «Rettferdiggjørelsen». Internasjonalt har hun vært medlem og vise-moderator i Kirkenes Verdensråds Standing Commission of Faith and Order og delegat til generalforsamlinger i Kirkenes Verdensråd.

Et hovedtema på Rådsmøtet, som det var satt av en egen seminardel til, var «konsensus som

beslutningsform». I NKR har det helt siden fusjonen med Norges Frikirkeråd i 2006 vært vedtektsfestet at konsensus er måten å fatte beslutninger på. Konsensus defineres på følgende måte i rådets «Retningslinjer for konsensus ved beslutninger»: «Konsensus er en prosess der vi søker etter en felles oppfatning i et møte uten at vi benytter formell avstemning. Det er videre en prosess der vi involverer oss i en genuin dialog som er respektfull, og som gjensidig støtter og styrker hverandre».

Til tross for at dette i så mange år har vært måten å fatte beslutninger på, opplever mange fortsatt at dette er et utforsket område. De få gangene man har vært borti saker som har kalt på mer kunnskap om konsensus som beslutningsform, har også skapt til dels vanskelige situasjoner.

Hovedanliggendet med å løfte dette fram på Rådsmøtet var å bidra til en refleksjon over hvilken rolle konsensus kan spille i kirkelige beslutningsprosesser, særlig i økumeniske sammenhenger, men også i kirkene.

Denne prosessen har fortsatt med styresamtaler og vil også være tema for Kirkeledermøtet i 2016, som finner sted 24. mai. Den viktigste konklusjonen så langt i denne prosessen, er denne: Fordi økumenikkens oppgave er å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonende fellesskap kan bli synlig i hele oikoumene, i alt det skapte, og fordi alt vi gjør er respons på Guds kall til liv i fellesskap og forsoning, må dette også få konsekvenser for måten vi fatter beslutninger på. I NKRs skriftserie nr 19 (utgitt i 2015), kan det leses mer om konsensus som beslutningsform.

Rådsmøtet vedtok også en ny handlingsplan, gjeldende for perioden 2015-17. I denne heter det innledningsvis at NKR i alt sitt arbeid vil ta hensyn til følgende:

- Menneskerettigheter
- Sosial og økonomisk rettferdighet
- Likestilling
- Inkludering av ungdom
- Anti-korrupsjon
- Økologisk bæreevne

I skrivende stund er NKR inne i en organisasjonsutviklingsprosess som skal lede

fram til en ny handlingsplan for 2017-19. I denne prosessen har det særlig vært et anliggende å løfte fram det unike ved NKR, samt se på mulige andre måter å organisere virksomheten på. Neste Rådsmøte – som også vil markere NKRs 25-årsjubileum – avholdes i Oslo 27.-28. mars 2017.

Denne årsrapporten presenterer NKRs mangfoldige virksomhet. Vi har forsøkt å løfte fram en del av høydepunktene fra året og opplever at det i dette heftet er mye spennende lesning. I tillegg til stoff av mer «rapportaktig» karakter, har vi også tatt med en del artikler, uttalelser og leserinnlegg, som ytterligere bidrar til å understreke bredden i NKRs virksomhet. Vi understreker at synspunktene i artiklene står for forfatterens egen regning og ikke nødvendigvis reflekterer NKRs synspunkt.

Vi takker alle våre samarbeidspartnere for fellesskap og samarbeid i 2015 og ser fram til fortsatt engasjement for økumenikk i årene som ligger foran.

Oslo, februar 2016

Terje Aadne
Styreleder

Knut Refsdal
Generalsekretær

Innhold

Flerkulturelt kirkelig nettverk	6
Kirkelig Fredsplattform	8
Global info	10
Nettverk for religion og utvikling	12
Churches, Gender and Human Rights	13
Religionspolitikk og religionsfrihet	14
Nordisk-baltisk samarbeid	16
Teologisk dialog	17
Sammen mot overgrep	18
Tur til Israel og Palestina	19
Åtte økumeniske utfordringer	20
Administrasjon og forvaltning	22
Kalender 2015	24
Gjestfrihet og raushet	26
Artikler 2015:	
Religiøs pluralisme	28
Menneskerettigheter og metodistisk teologi	36
Menneskerettigheter som rettighet og forpliktelse	44
Sekularitet og sekularisering som ramme og utfordring	47
Mer omstilling enn integrering	50
Nye utgivelser	54

Flerkulturelt kirkelig nettverk

Flerkulturelt kirkelig nettverk (FKN) består av kirkesamfunn, kirkelige organisasjoner og migrantmenigheter som jobber for inkluderende fellesskap i kirkene og i samfunnet, lokalt og nasjonalt.

Formålet er å systematisere og dele erfaringer fra kirkelig arbeid i det flerkulturelle Norge, samt formidle informasjon og skape arenaer for faglig kompetanseutvikling og erfaringsutveksling. Nettverket tilbyr derfor undervisning i norske menigheter og migrantmenigheter om tverrkulturelle spørsmål, vennsgrupper, språkkurs og flerkulturelle gudstjenester.

Det er gledelig at vårt økumeniske fellesskap gjenspeiler det mangfoldige kirkelandskapet i Norge. Kartleggingen som er gjort av migrantmenigheter i Norge viser at det finnes mer enn 250 menigheter av ulike størrelse, som representerer 40 ulike språk og mange ulike tradisjoner. Gjennom nettverket ble det etablert et forum for ledere i migrantmenigheter. Dette har blitt et viktig møtepunkt for mobilisering, kontakt og relasjonsbygging. Forumet møtes jevnlig til bønn, samtaler, orienteringer og sosialt fellesskap.

Nettverket bidrar med kontakt mellom migrantledere og andre aktører, og gir råd til den enkelte leder eller menighet i spørsmål knyttet til arbeidsgiveransvar, kjøp av eiendom, spørsmål rundt møtelokaler, registrering av menighet og forstander i trossamfunn.

Pinsefestival

Årets største løft var pinsefestivalen som gikk av stabelen i Oslo 2. pinsedag. Pinsefestival 2015 var en fortsettelse av tradisjonen med å samles på tvers av konfesjoner og kulturer for å feire pinse sammen. I år fant arrangementet sted 25. mai 2015 i Østre Aker kirke i Oslo med et todelt program bestående av et arrangement med sang, musikk og mat utenfor Østre Aker og en økumenisk pinsegudstjeneste. Mer enn 300 voksne og barn fra ulike menigheter deltok på gudstjenesten. Hensikten med pinsefestivalen er å gjenoppleve pinsen, å bidra til synliggjøringen av Gudsríkets mangfoldige uttrykk i Norge i dag og å skape møteplass for mennesker og

menigheter. Oslo biskop Ole Christian Kvarme og generalsekretær Knut Refsdal var med og overbrakte hilsner.

Flyktningssituasjonen

2015 har vært preget av flyktningssituasjonen i Europa, og fra høsten av økte også ankomstene til Norge dramatisk. Dette har i stor grad preget nettverkets arbeid, og ført til to store markeringer. Først en minnemarkering på Operataket i juni, og så en aksjonsdag for kirkeledere i desember. Mellom disse to arrangementene har vårt engasjement ført til et seminar om bosetting av flyktninger i norske kommuner, og en henvendelse til alle norske menigheter om å engasjere seg. I brevet «Flyktningkrisen: Vår tro og vårt ansvar» fikk menighetene konkrete forslag til hva de kunne bidra med – som menighet og enkeltpersoner. Koordinator har bidratt med faglig input om flyktningssituasjonen i flere kirkelige sammenhenger. I november ble det avholdt en nettverkssamling hvor Flyktninghjelpen, Røde Kors, Kirkens Nødhjelp og nettverksorganisasjoner deltok med gjensidig oppdateringer.

Markering på Operataket

Det internasjonale organisasjonen for migranter (IOM) anslår at over 46.000 personer er kommet på reise mot beskyttelse og et bedre liv, bare i løpet av de siste 15 årene. Kirkene i Europa har forpliktet seg til å arrangere en minnemarkering for disse menneskene. I forbindelse med Verdens Flyktningdag 20. juni 2015 arrangerte vi en minnemarkering på Operataket i Oslo, i samarbeid med eritreiske og gresk-ortodokse kirker. Formålet med markeringen var både å minnes de døde og befor de pårørende, samt å uttrykke solidaritet og medfølelse. I tillegg var markeringen ment å vise vår skuffelse over Europas migrasjonspolitik. Minneseremonien bestod av en kort liturgi, og appeller fra stortingsrepresentant Geir Sigbjørn Torskedal (Krf), Knut Refsdal, biskop Ole

Deltakere legger roser i vannet under markeringen på Operataket i juni 2015.

Christian Kvarme, Rune Berglund Steen (Antirasistisk Senter) og Ann Magritt Austenå (NOAS).

Aksjonsdag for kirkeledere

7. desember arrangerte vi kirkeledernes aksjonsdag for flyktninger. Aksjonen bestod av besøk på Refstad asylmottak og Bjølsen helsesenter, etterfulgt av en felles drøfting av den aktuelle flyktningssituasjonen med representanter for NOAS, Grenseløs kjærlighet og Refugees Welcome to Norway. Ledere fra Norges Kristne Råd, Den norske kirke, Metodistkirken, Det Norske Baptistsamfunn, Kirkens Bymisjon, Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA) og flere pinsemenigheter deltok.

UDI-nettverk

Tirsdag 3. november 2015 avholdt UDI et nettverksmøte med ulike religiøse samfunn og organisasjoner. Temaet var presentasjon av UDI og UDIs veiledningstilbud til brukere, med særlig fokus på oppholdstillatelse for religiøse ledere og medarbeidere. I tillegg til en generell

introduksjon om UDI og flyktningssituasjonen ble hoveddelen av presentasjonen en gjennomgang av regelverk og de vurderinger UDI gjør.

CCME

Koordinator i nettverket er medlem av eksekutivkomiteen i Kirkenes Migrantkomisjon i Europa (CCME) og representerer Den norske kirke på vegne av den nordiske regionen. I 2015 ble det avholdt to møter; det første fant sted i Spania i april og det andre i Romania i oktober. På disse møtene var migrasjonspolitikken i Europa og Safe passage-prosjektet hovedtemaer. I tillegg ble det rom for oppdatering fra de ulike landene og fra sekretariatet. Vi er glade for å ønske ny generalsekretær velkommen. Katalina Tahaafe-Williams er ansatt som programrådgiver for migrasjon i Kirkenes Verdensråd, og tar over som Kirkenes Verdensråds representant i CCME's eksekutivkomité. I samarbeid med Mellomkirkelig råd i Den norske kirke arrangerte nettverket den årlige nordiske nettverkssamlingen som fant sted i Oslo 29.-30. september 2015.

Kirkelig fredsplattform

Gjennom Kirkelig Fredsplattform ønsker NKR å bidra til å fremme kirkens fredsoppdrag ved å styrke norske kirker og kirkelige organisasjoners internasjonale engasjement og samarbeid for fred og forsoning.

Kirkelige organisasjoner har lenge spilt en viktig rolle som pådrivere i nasjonale og regionale fred- og forsoningsprosesser. Kirkelige organisasjoner har en særlig mulighet for fredsfrøende arbeid fordi de i mange land har bred oppslutning og godt utbygde lokale strukturer som gjør det mulig å mobilisere det sivile samfunn. Samtidig har det kirkelige nettverket i mange land også en vertikal akse som strekker seg helt opp på nasjonalt og internasjonalt nivå, og som gir mulighet for beslutningspåvirkning og politisk dialog om fredsprosesser. Dette åpner for bred handling og internasjonalt samarbeid om fredsarbeid.

Sudan, Sør-Sudan og Great Lakes

I 2015 videreførte vi solidaritetsrelasjonene våre med de nasjonale kirkerådene i Sudan, Sør-Sudan, Burundi, Rwanda og Kongo. Dette er relasjoner som strekker seg tilbake til midten av 90-tallet, og som har kommet som et resultat av at kirkerådene lokalt har etterlyst solidaritet fra norske kirker. Konflikt- og voldsnivået i de fem landene er gjennomgående høyt, men hvert land er preget av volden på sin unike måte. På vegne av bredden i det norske økumeniske fellesskapet ønsker vi å spille en så konstruktiv rolle som mulig for å bidra til å redusere volden som rammer samfunnene som våre søsterkirker virker i.

Kirkene i Sudan og Sør-Sudan har særlig bedt om at relasjonen skal legge til rette for kompetansebygging. Derfor holdt vi i februar kurs i konfliktsensitivitet for ansatte i kirkene og de lokale kirkelige utviklingsorganisasjonene. Konfliktsensitivitet handler om å være oppmerksom på at alle ressurser som tilføres et område hvor det er konflikt, av aktørene vil oppfattes som kilder til makt. Ressursene er derfor i utgangspunktet ikke nøytrale, og man må forholde seg aktivt til dette for å unngå å bidra til å eskalere konflikten. Deltakerne satte pris på de nye perspektivene de lærte i kurset, både med

tanke på sine egne humanitære prosjekter og med tanke på å holde et øye med andre humanitære aktører som opererer i deres lokalsamfunn. På grunn av den svært krevende konteksten i Sør-Sudan og Sudan, har kirkerådene der hatt store interne utfordringer med tanke på organisasjonsdrift. Vi kommer til å fortsette å stå i solidaritet med Sudan og Sør-Sudan, selv om det ved utgangen av 2015 var uklart hvordan dette kom til å ta form.

Det har siden starten vært Utenriksdepartementet som har finansiert aktivitetene vi har gjennomført med de afrikanske kirkerådene, men vi fikk høsten 2014 beskjed om at de ikke lenger ønsket å finansiere tiltak som ikke var direkte knyttet opp til fredsprosessene som UD selv var involvert i. Dette gjorde at vi i 2015 måtte endre måten vi søkte finansiering på. Vi tok i 2015 noen skritt tilbake for å vurdere relasjonen vår til kirkene i Rwanda, Burundi og Kongo, og utarbeidet sammen med dem planer for et ledertreningsprogram for unge kirkeledere i de tre landene. Etter møter i både Bujumbura i Burundi og Kinshasa i Kongo kom vi frem til et opplegg som vi i oktober søkte midler til fra NORAD.

Forvaltningspraksis når det gjelder uåpenhandel

Fredsplattformen tok initiativ til en minne-markering utenfor Stortinget i april, for å minnes ofrene for tortur og dødsstraff i landene som Norge eksporterer militært utstyr til. Hensikten med markeringen var å be Stortinget stanse denne eksporten. 27 organisasjoner sluttet seg til markeringen. Det er viktig å vise beslutningstakerne at dette er et område vi følger med på, fordi det er våre egne brødre og søstre som lider når våpen og militært utstyr havner i gale hender. I tillegg til engasjement i Norge, var også Fredsplattformen representert på det første statspartsmøtet for FN's våpenhandelsavtale. Formålet med deltakelsen var både å støtte påvirknings-

Over: Biskop Arkanjelo Wani Lemi fra sørsudanske Africa Inland Church fulgte Fredsplattformens koordinator Tor Kristian Birkeland på feltbesøk til organisasjonen Nonviolent Peaceforce. Besøket var en del av Fredsplattformens forskningsarbeid på ubevæpnet sivil beskyttelse og ledsaging. Ubevæpnet sivil beskyttelse handler om å utnytte det at personer utenfra har en avskrekkende effekt på voldsutøvelse. Partene i en konflikt ønsker ikke at informasjon om vold mot sivile skal bli kjent, derfor oppfører de seg bedre når det er folk utenfra til stede. Bildet er tatt av et møte mellom et beskyttelseslag fra Nonviolent Peaceforce og et kvinneskytelseslag (Women's Protection Team) i Rumbek i Sør-Sudan.

Til venstre: Fra statspartsmøtet i FN's våpenhandelsavtale. Fra venstre: Cesar Jaramillo, daglig leder i kanadiske Ploughshares, Geoffrey Duke, sekretariatsleder for South Sudan Action Network on Small Arms, og Fredsplattformens Tor Kristian Birkeland.

arbeidet til den internasjonale koalisjonen av sivilsamfunnsorganisasjoner, og å vise statene gjennom vår tilstedeværelse at dette er et saksfelt som vi er engasjerte i.

Evaluering og omorganisering

Fredsplattformen som kirkelig fredsnettverk har eksistert siden 2000, og det var i 2015 på høy tid med en evaluering av nettverket. Evalueringsrapporten anbefalte en grundig gjennomgang

av medlemmenes ønsker og behov i forbindelse med nettverket. Gjennomgangen førte blant annet til at medlemmene bestemte seg for å avslutte de årlige medlemsbidragene som har delfinansiert koordinatorstillingen. Det ble også laget et misjon-visjon-dokument som skulle gi retning for det videre samarbeidet.

Fredsplattformen fortsetter som nettverk, men uten koordinator fra mars 2016.

Global info

Gjennom Global info skal NKR styrke medlemskirkenes arbeid for global rettferdighet og stimulere menigheter og grupper til engasjement og økumenisk samarbeid om nord/sør-spørsmål. NKR skal også synliggjøre nord/sør-tematikk i det offentlige rom og overfor beslutningstakere med vekt på å løfte fram fattige og sårbare grupper i det globale sør.

Året 2015 var et merkeår for klimasaken: Ny global klimaavtale skulle fremforhandles i Paris. Både kristne og andre trossamfunn mobiliserte sterkt, også i Norge. I juni kom pave Frans' rundskriv «Laudato si'», et bidrag med etisk og åndelig tyngde i diskursen om vår økologiske krise.

Global info har gjennom året fulgt opp NKRs deltakelse i det felleskirkelige prosjektet Skaperverk og bærekraft (SoB), som har til hensikt å mobilisere til vern om og bærekraftig forvaltning av skaperverket. SoB fortsatte å legge vekt på klimarettferdighet som hovedfokus for kirkenes klimaengasjement, basert på den uretten som preger de globale forholdene: At fattige land som bidro minst til klimaendringene, nå rammes hardest. Det norske kirkelige engasjementet er knyttet opp mot globale nettverk som Kirkenes Verdensråd, ACT International og European Christian Environmental Network (ECEN), «We Have Faith»- kampanjen og et interreligiøst nettverk for etikk i klimaforhandlingene. For Global info har arbeidet inkludert oppdateringer på nettsiden gronnkirke.no, facebookside «Bønn og faste for klimarettferdighet» og utsendelse av nyhetsbrev til 1100 abonnenter. I vår inviterte SoB til syv regionale møter som forberedelse til Klimapilegrim og en nasjonal nettverkssamling i november. Sammen med partene i SoB, ser NKR tilbake på følgende milepæler i klimaarbeidet i 2015:

Klimapilegrim

Klimapilegrim ble årets store felleskirkelige klimadugnad i Norge (SoB i samarbeid med pilegrimsbevegelsen, ungdomsorganisasjoner, Samarbeid for menighet og misjon, m.fl.). I løpet av sommeren ble det vandret, syklet og padlet over 57 000 km, holdt 200 markeringer som involverte 7000 personer med drøyt 200 presseoppslag. NKR deltok i forberedelser, utarbeidelse av ressurser og nettsider, mobilisering av kirkene

og var medarrangør og deltaker, blant annet av en interreligiøs markering 15. august og på overrekkelser av «stafetten» på svenskegrensen. Mer info finnes på klimapilegrim.no.

Materiell til Skaperverkets dag ble tilpasset Klimapilegrim med elementer fra flere kirkesamfunn og inkluderte vandringsopplegg for ulike aldre. Representanter fra Areopagos, Den norske kirke, Frikirken og NKR samarbeidet om materialet. I presentasjonen heter det: «Vår feiring av skaperverket henger tett sammen med vår protest mot ødeleggelse av jorda og uretten i at det rammer fattige mennesker i Sør først og hardest. Dette reflekteres i bønnene og salmene i ressursmaterialet, hvorav flere er hentet fra den globale kirke.»

Global uke

I november arrangerte NKR og kirkene Global uke for første gang, med klimarettferdighet som tema. Under mottoet «Sammen på Guds jord» deltok fem landsdekkende kirkesamfunn med 31 egne og felles arrangementer. Noen holdt klimagudstjeneste, tok inn fellesbønn for uka, holdt seminar om tro og klima eller samlet sitt lokal-økumeniske lederforum til samtale om teologi og klima. Andre hadde vegetarisk buffet, klimakonsert eller kunstutstilling med barns bilder om vår avhengighet av skaperverket. Adventistkirken og Den norske kirke var særlig aktive.

Paul Mbole, klimarådgiver i Kirkens Nødhjelps Kenyaprogram, var gjest under uka og besøkte 9 arrangementer i Moss, Bergen, Porsgrunn og Oslo. Han har mangeårig erfaring fra arbeid med marginale grupper på landsbygda og kunne fortelle hvordan familier gjennom enkle investeringer, opplæring og treplanting nå står bedre rustet i møte med lokale klimaendringer. Han la vekt på mulighetene som kreativitet og solidaritet på tvers av landegrensene gir, eksempelvis den internasjonale mobiliseringen

foran COP 21. NKR og kirkene satte også opp tre «profilarrangementer»: Seminar om klima og menneskerettigheter, økumenisk klimagudstjeneste med deltakelse fra fire kirkesamfunn, og «Festkveld for klima» med Erik Solheim og artistduoen Garness.

Klimatoppmøtet

Klimaåret kulminerte i klimatoppmøtet COP21 i desember. En interreligiøs gruppe fra Norge var til stede i Paris de første dagene, bestående av ungdomsrepresentanter fra tre kirkesamfunn, to muslimske og en jødisk deltaker og flere kirkeledere. NKR var tilrettelegger sammen med Kirkens Nødhjelp, Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke og Den katolske kirke. I Paris møtte vi trosbaserte grupperinger fra hele verden, men vi var den eneste tverreligiøse nasjonale gruppen. Målet med reisen var å vise at vi står – og vi må stå – sammen på tvers av tro i kampen for klimarettferdighet. Vi dro også for å støtte og utfordre den norske forhandlingsdelegasjonen og være del av det store globale fellesskapet av kirkelige og trosbaserte aktører som appellerte til myndigheter og klimaforhandlere om å forplikte seg til drastiske karbonkutt og yte økt støtte til fattige land.

Kristine Gran Martinsen fra Norges Unge Katolikker (NUK) og deltaker i vår gruppe forteller: «Over hele verden har det blitt samlet inn underskrifter til et opprop for en rettferdig internasjonal klimaavtale. Til sammen ble det samlet inn 1 780 528 underskrifter som ble gitt til FNs klimasjef, Christiana Figueres... Det var en svært rørt Figueres som med tårer i øynene takket for det utrolige engasjementet verden over.» Vår interreligiøse gruppe mottok tilbakemeldinger fra den norske og andre lands delegasjoner og fra FNs ledelse om at det trosbaserte klimaengasjementet og vektleggingen av rettferdighet virkelig betydde en forskjell i klimaforhandlingene.

Etter 21 år (!) med forhandlinger klarte verdens land å klubbe gjennom en ny avtale i 2015. Det gir håp, ikke minst mot et bakteppe av terroraksjoner og flyktningkrise. Nå skal klimaavtalen settes ut i praksis. Arbeidet for klimarettferdighet for fattige og sårbare mennesker er derfor langt fra over. Som del av et globalt kristent og diakonalt fellesskap må kirkene i Norge fortsette å løfte fram håpet og ta konkret del i kampen for Guds skaperverk og «disse mine minste». Erfaringene fra 2015 lærer oss at visst er det håp og visst nytter det!

Pastor Lawrence Okuta underviser menigheten om hiv og aids, i Kisumu, Kenya. Foto: Digni.

Nettverk for religion og utvikling

NKR drifter et nettverk av organisasjoner som ønsker å fokusere på sammenhengene mellom religion og utvikling.

Nettverket består av Kirkens Nødhjelp, Digni, ADRA, Caritas, Strømmestiftelsen, Kvekerhjelp og NKR, i tillegg til at noen av medlemskirkene i NKR og medlemsorganisasjoner i Digni deltar. Nettverkets basis er bygd på forståelsen av følgende kjennetegn ved trosbasert utviklingsarbeid

Folkelig forankring

Trosbaserte aktører og kirkene er grasrotnettverk; de når bredt og er til stede i nesten alle lokalsamfunn og alle lag av samfunnet.

Reelle samfunnsaktører

Trosbaserte aktører er samfunnsaktører som kan bringe reell endring. De har vært en del av samfunnet lenge før bistanden startet, og de har tenkt å bli når/hvis bistanden blir borte. Dette som en kontrast til korte intervensjoner med prosjekter utenfra. Trosbaserte aktører nyter ofte stor tillit, og religiøse ledere lyttes til. Vi vet også at endring "innenfra" i kirker og trossamfunn gir ringvirkninger i samfunnet.

Trosbasert språk/verdensbilder kan være gode nøkler til endring.

Videre bygger nettverket på at vår merverdi som norske, trosbaserte aktører blant annet er følgende:

Vi har relasjonskapital: Vi kjenner lokale forhold og aktører. Som del av et globalt kirkefellesskap får vi mye gratis – felles plattform, språk, i utgangspunktet likeverdige, lang felles historie sammen.

Sivilsamfunn gir gode resultater: Det er store forskjeller i modus operandi mellom bistandskanalene multi // nasjonal // sivilsamfunn. Styrke ved sivilsamfunn: mulighet til å følge opp, uttelling/effektivitet, nærhet til lokalsamfunn, m.m.

Rollefordeling = bedre bistand: Sivilsamfunn må bygges for å holde stater ansvarlig for levering av goder og beskyttelse av rettigheter. Sivilsamfunn er derfor et essensielt spor for å gjøre bilateral bistand bedre.

Churches, Gender and Human Rights

NKR har lenge hatt et engasjement for å styrke engasjementet for menneskerettighetene i kirkelige miljøer i Norge og i samarbeidsland.

Dette kommer til uttrykk gjennom flere av virksomhetsområdene og gjennom samarbeidet med Senter for menneskerettigheter og norske tros- og livssynssamfunn i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL).

Gjennom prosjektet Churches, Gender & Human Rights – som NKR gjennomfører i samarbeid med FOCCISA (kirkerådet for elleve land i det sørlige Afrika) - vil vi bidra til å styrke et teologisk fundert engasjement for menneskerettighetene. Det er viktig å inkludere kvinner på lik linje med menn i dette arbeidet i tråd med UNSCR 1325 og samtidig inkludere kjønnsbasert vold som et viktig hinder for fred og forsoning både på lokalt og regionalt nivå.

Flere og flere internasjonale og nasjonale institusjoner definerer kjønnsbasert vold som det største hinder for rettferdighet, fred og utvikling. NKR har en spesiell oppgave i å rette søkelyset mot voldsproblematikk innad i kirkene før søkelyset rettes utover mot andre. Det er en viktig del av kirkenes troverdighet at en tro basert på at alle mennesker er skapt i Guds bilde og har samme oppdrag og ansvar, blir virkeliggjort i kirkene. Det er her vi som en økumenisk bevegelse både har en stor mulighet og et stort

ansvar. Vi må vise at vi aktivt jobber med lik deltakelse av og like rettigheter for kvinner og menn, uansett sivil status, og adresserer voldsproblematikk i alle de sammenhenger vi er i.

I samarbeidet med FOCCISA har det mange ganger blitt pekt på behovet for en dypere og mer omfattende diskusjon omkring voldsproblematikk både når det gjelder kvinner og barn og LHBT-personers grunnleggende menneskerettigheter. Det har tidligere vært vanskelig å ta opp disse temaene, men dette er i ferd med å endre seg. Det er åpenbart at en endret holdning i forhold til disse spørsmålene også vil kreve nytenkning i forhold til diakoni, forholdet mellom kirke og stat, og grunnleggende holdninger til allmenne menneskerettigheter innen kirkene.

Noe av dette var tema på en konferanse NKR avholdt på Menighetsfakultetet i januar i samarbeid med LLH. Konferansen hadde temaet «Når teologi fører til vold» og hadde som intensjon å snakke om temaer som ofte skaper utfordringer i økumeniske og internasjonale relasjoner. Vi fikk deltakere fra hele verden og startet umiddelbart etterpå arbeidet med en oppfølgingskonferanse i Nederland i januar 2016.

Religionspolitikk og religionsdialog

Det religionspolitiske arbeidet i NKR består av både interessepolitisk arbeid på vegne av norske kirkesamfunn, og et økumenisk samarbeid om religionspolitiske saker og spørsmålet om de kristne trossamfunnenes rolle i samfunnslivet og om religionens plass i det offentlige rom generelt.

Utgangspunktet for dette arbeidet er verdisynet som ligger til grunn for menneskerettighetene i alminnelighet og religions- og samvittighetsfriheten spesielt. Sentrale stikkord er likeverd og ikke-diskriminering. NKR vil forsvare religionsfriheten og være en viktig premissleverandør i debatten om stat-kirkespørsmålet. Videre vil NKR være en sentral aktør i samtalen om hvordan religionsfriheten og andre rettigheter skal balanseres mot hverandre.

Religionspolitisk utvalg (RPU)

Medlemsregister og tilskuddsberegning

RPU har hatt stor oppmerksomhet knyttet til medlemslister og tilskuddsberegning. Utvalget har fulgt utviklingen i saken vedr. registreringspraksisen i Den katolske kirke og avventer en evt. rettslig kjennelse i saken.

Også praksisen til de nordiske folkekirkene har vært i fokus. I Rundskriv V-6B/2015 la departementet opp til en ny fortolkning av trossamfunnsloven. Departementet mente at det ikke var tilstrekkelig med informasjon fra sentralt hold i de respektive nordiske folkekirkene når kirkemedlemmer flyttet til Norge. De måtte personlig melde seg inn i den «norske» avdelingen. Dette stod i et diametralt motsetningsforhold til den praksisen som ble etablert på 90-tallet da Justisdepartementet aksepterte at de nordiske folkekirkene fikk tilskuddet beregnet etter et forholdstall som korresponderte med andelen medlemmer i hjemlandet. Denne sjablonregelen ble av Kulturdepartementet foreslått videreført ved lovrevisjonen i 2004. Disse spørsmålene er ikke endelig avklart utover at departementet inntil videre har godkjent medlemslistene for de nordiske folkekirkene for 2015. Departementets selvmotsigende adferd ble problematisert av spesialrådgiveren i en artikkel i Vårt Land 14.3.2015. Representanter fra de nordiske folkekirkene har deltatt i RPUs arbeid med disse spørsmål og formidlet informasjon fra sin kontakt med myndighetene.

RPU har også hatt løpende kontakt med Den norske kirke angående personer som mener de feilaktig har fått tilsendt valgkort til kirkevalget i 2015. Problemene skyldes logistikkproblemer og menneskelige feil knyttet til bruk av ulike dataløsninger.

Forslag til endringer i lovgivningen om tilskudd til tros- og livssynssamfunn

RPU leverte høringsuttalelse til endring av trossamfunnsloven grunnet opphør av prestenes boplikt. RPU mener det bemerkelsesverdig at den første lovendring på tros- og livssynsfeltet som foreslås etter grunnlovsvedtaket om avviklingen av statsreligionen i 2012, innebærer en undergraving av en rettighet som ble sikret gjennom trossamfunnsloven allerede i 1969. Dette skjer til tross for at denne lovens prinsipp om økonomisk likebehandling av tros- og livssynssamfunn også i 2012 ble knesatt som prinsipp i Grunnloven §16. Prinsippet er også bekreftet i den sittende regjeringens egen erklæring. RPU opplever lovendringen som et tilbakeslag i lang tids godt tillitsbyggende samarbeid mellom myndigheter og tros- og livssynsminoriteter.

Forslag til ny folkeregisterlov

NKR har levert høringsuttalelse til forslag om endringer i lovverket om folkeregistrering i Norge på de punkter endringsforslagene har konsekvenser for tros- og livssynssamfunn. NKR er enig i forslaget om at tilhørighet til Den norske kirke (Dnk) ikke lenger skal registreres i Folkeregistret. Videre støttet vi forslag som innebærer at et tros- eller livssynssamfunn ikke lenger skal kunne benytte folkeregisteropplysninger som utgangspunkt for personlige henvendelser til nærmere definerte aldersgrupper, som f.eks. unge i konfirmasjonsalder.

Dnk som selvstendig rettssubjekt

RPU har også blitt holdt løpende orientert om status i arbeidet med å etablere Dnk som et selvstendig rettssubjekt fra 1.1.2017.

Interreligiøs pilegrimsvandring til Trondheim i regi av Kulturdepartementet.

Ny samlet lov om tros- og livssynssamfunn

Det kom i desember 2015 signaler om at Regjeringen vil fremme et forslag om nytt system for tilskudd til tros- og livssynssamfunn. Hva dette innebærer og i hvilken grad dette vil følge som ledd i utarbeidelsen av en ny samlet lov om tros- og livssynssamfunn, vites ikke.

Internasjonalt samarbeid

NKR er aktive i det internasjonale arbeidet med å fremme respekten for religionsfrihet som menneskerettighet. Dette finner i hovedsak sted innenfor rammen av «The Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief». Oslokoalisjonen har status som internasjonalt program ved Senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo. Spesialrådgiveren sitter i Oslokoalisjonens Råd og er leder av koalisjonens arbeid i tidligere Sovjet-stater i Sentral-Asia og Kaukasus. I 2015 har han sammen med professor T. Jeremy Gunn, laget rapporten: «Georgian Constitutional Values versus Political and Financial Interests: The Constitutional Agreement's Departure from the Georgian Principle of Equality.» Rapporten er laget som en oppfølging av rapporten fra Georgiabesøket til Europarådets menneskerettighetskommissær i 2014 og overlevert kommissæren høsten 2015 til hjelp for hans arbeid.

Reformasjonsmarkeringen 2017

NKR's medlemssamfunn har naturlig nok ulike tilnærminger til Reformasjonen og markeringen av 500-årsdagen. Den romersk-katolske kirke, de lutherske kirker og de øvrige protestantiske kirker vil ha ulikt syn på både kirkehistoriske og teologiske implikasjoner. NKR ønsker å belyse Reformasjonen fra ulike vinkler og bidra til å aktualisere nødvendige kirkelige utfordringer både missiologisk, teologisk og menneskerettslig. En egen arbeidsgruppe forbereder dette.

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

NKR tar forpliktelsen til interreligiøs dialog og samarbeid og tverrkulturell kommunikasjon alvor. Det flerreligiøse samfunnet utfordrer oss til stadig bidra til å sikre god kommunikasjon mellom ulike tros- og livssynssamfunn for i fellesskap å sikre grunnlaget for et godt samspill mellom ulike tros- og livssynsaktører. Derfor deltar NKR aktivt i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og som observatør i dialogen mellom Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke og Islamsk Råd Norge. Dessuten er det slik at i vårt flerreligiøse samfunn vil religionspolitiske arbeidet ha et perspektiv som strekker seg utover de kristne trossamfunnene behov. Dette understreker ytterligere behovet for at NKR engasjerer seg aktivt i arbeidet i STL.

Nordisk-baltisk samarbeid

Hvert år møtes økumeniske sekretærer og generalsekretærer fra medlemskirker og økumeniske råd i Norden og Baltikum til et møte. I 2015 fant dette møtet sted på Frelsesarmeens ressurscenter ved Moss i Norge 26.-28. januar.

Dette oppleves som et viktig møtested for å dele erfaringer, lære av hverandre og oppdatere hverandre på aktuelle saker og utfordringer i våre respektive land. På møtet blir det tid til samtaler om oppfølging av pågående saker i internasjonale økumeniske nettverk, som Kirkenes Verdensråd og Konferansen av Europeiske Kirker.

Foruten rapportering fra alle landene og felles morgen- og kveldsbønn, var utfordringer knyttet til tros- og livssynsdialog sentralt denne gangen. I Norge ble det for 20 år siden etablert et Samarbeidsråd for tros- og livssynsamfunn (STL) som samler hele bredden av tros- og livssynsamfunn i Norge. Med på deler av møtet var generalsekretær Mehthab Afsar i Islamsk Råd Norge og STL-kontakt Lars-Petter Helgestad fra Humanetisk Forbund. Det ble også tid til en grundig gjennomgang av STL som organisasjon og rådets arbeid og prioriteringer.

Tros- og livssynsmangfold kjennetegner vår tid. I løpet av de siste tiårene har verden gjennomgått kulturelle, lingvistiske, demografiske og geografiske endringer som er uten sidestykke i historien. For første gang er vi i ferd med å bli ett globalt fellesskap. Dette merkes både internasjonalt og lokalt - også i de nordiske og baltiske land: Mennesker med ulik religiøs tro - og mennesker uten religiøs tro - må, på andre måter enn før, forholde seg til hverandre. Forpliktelse til interreligiøs dialog og samarbeid og tverrkulturell kommunikasjon, er derfor en uunnværlig del av kirkens oppdrag.

Dette er også perspektiver som kommer tydelig fram i Kirkenes Verdensråds misjonsdokument, «Sammen på vei mot livet», som ble mottatt av generalforsamlingen i Busan i 2013. Noen av paragrafene der som omhandler dette, lyder slik:

«I dagens mangfoldige og komplekse verden møter vi mennesker med forskjellig tro, ideologi og overbevisning. Vi tror at Livets Ånd bringer glede og overflod av liv. Guds Ånd kan derfor gjenkjennes i alle kulturer som bekrefter

liv. Den hellige ånd virker på underfulle vis, og vi forstår ikke alltid Åndens virke i andre trostradisjoner. Vi erkjenner at det finnes et mangfold av livgivende spiritualiteter som har iboende verdier og visdom. Genuin misjon gjør derfor den 'andre' til en partner, ikke til misjonens 'objekt'» (93).

«Mangfold er en utfordring for kirkene. Derfor er en oppriktig forpliktelse til interreligiøs dialog og tverrkulturell kommunikasjon uunnværlig» (9).

«Dialog er en måte å stadfeste vårt felles liv og våre felles mål på, i form av en bekreftelse av livet og skaperverkets integritet. Dialog på et religiøst plan er bare mulig hvis vi går inn i den med en forventning om å møte Gud som har gått foran oss, og har vært til stede hos mennesker i deres egen kontekst. Gud er der før vi kommer dit (Apg 17), og vår oppgave er ikke å ta Gud med oss, men å være vitner om den Gud som allerede er til stede» (94).

«Evangelisering og dialog er separate, men beslektede. Selv om kristne ber om og håper at alle mennesker kan komme til en levende tro på den treenige Gud, er evangelisering ikke målet med dialog. Like fullt er dialogen også 'et gjensidig møte mellom forpliktelse', og de gode nyhetene om Jesus Kristus har en legitim plass i en slik ramme» (95).

Det er generalsekretærene i de nasjonale økumeniske rådene som planlegger det årlige sekretærmøtet. Disse forsøker også å holde seg oppdatert på de ulike nordisk-baltisk nettverkene som eksisterer og koordinere disse i den grad det er behov for det.

Relasjonene mellom nordiske og baltiske kirker og økumeniske råd er gode. Vi opplever at dette representerer viktige møtepunkter og at vi har mye å tjene på å møte hverandre og samtale om felles utfordringer i kirke og samfunn.

Teologisk dialog

Det foregår en kontinuerlig teologisk dialog gjennom mange av NKR's tiltak og aktiviteter, spesielt i styret og i Norsk Teologisk Samtaleforum (NTSF). Dette er en kjerneoppgave for NKR, ikke minst på områder som oppleves som vanskelige og som skiller kirkene.

Vi har i 2015 fortsatt prosessen med å utvikle styret som en viktig møteplass for norske kirkeledere, også som en arena for teologisk samtale og refleksjon. Dette opplever vi er en del av arbeidet mot en større synlig enhet og forpliktelsen til felles vitnesbyrd og tjeneste. Vi legger vekt på å lytte til og støtte hverandre, åpne oss for hverandres gaver og tradisjoner, dele vår tro og spiritualitet med hverandre og søke måter å samhandle på, slik at tillit og forståelse kan bygges. I praksis betyr det at styret mer har fokus på de overordnede sakene mens AU tar seg av saker knyttet til daglig drift av NKR.

Ett av årets styremøter var lagt til Genève. Med på turen var også representanter fra medlemskirkenes barne- og ungdomsorganisasjoner. Dette er i tråd med ønsket om å engasjere ungdom i økumenisk arbeid, samt bidra til å bygge relasjoner mellom medlemskirkenes barne- og ungdomsorganisasjoner. Viktige oppfølgingspunkter fra styreturen var Global uke i november og klimatoppmøtet i Paris i desember. Vi arbeider også med å verve deltakere fra medlemskirkene som «stewards» på Kirkenes Verdensråds

Sentralkomiteemøte i Trondheim i juni 2016.

De tre dagene i Genève var preget av spennende møter med Kirkenes Verdensråd og av inspirerende samtaler oss imellom. På agendaen stod blant annet møte med generalsekretær i Kirkenes Verdensråd, Olav Fykse Tveit, innføringer i saker som klima, ungdom og økumenikk, kristnes situasjon i Midtøsten og «A Pilgrimage of Justice and Peace» som er et overordnet perspektiv på alt arbeid i Kirkenes Verdensråd i denne perioden.

På alle styremøter settes det av god tid til samtale. I løpet av året har styret gjennomført samtaler om likekjønnede ekteskap og hatt teologiske samtaler og refleksjon om tro og skaperverk.

I 2015 har NTSF fokusert på spiritualitet og Den hellige ånd, samtidig som forumet har begynt å utarbeide respons på dokumentet «Kirken – på vei mot en felles visjon», et dokument fra Faith & Order som kirker over hele verden nå arbeider med responser på.

Sammen mot overgrep

Kirkelig nettverk: Sammen mot overgrep er et nasjonalt økumenisk kontakt- og koordineringsråd som har som mål å bidra med kunnskap og kompetansebygging som styrker deltakernes arbeid med overgrepfeltet.

Nettverkets oppgaver er blant annet å sikre at overgrepfeltet får oppmerksomhet og fokus i kirker og kristne organisasjoner, og å sette fokus på forebyggende arbeid på alle nivåer ved å bidra til å skape gode og stimulerende miljøer ved å gi kunnskap, formidle holdninger og aktuelle verktøy. Dette ble blant annet gjort gjennom fokus på barn og unge i 2015. Nettverket skal også arbeide for å fremme profesjonalitet og faglig kvalitet i behandlingen av overgrepsaker, inkludert oppfølging i ettertid. Videre har nettverket mandat til å bidra til at ledere på alle nivå innen kirkene og de kristne organisasjonene har kompetanse på god saksbehandling innen overgrepfeltet. Dette blir gjort ved å blant annet invitere til åpen fagdag, og til Kirkelig Ressurssenters Novemberkonferanse. Nettverket skal også arbeide for at de skriftlige retningslinjene vedrørende overgrepfeltet blir videreutviklet og fulgt, og bidra til å støtte og videreutvikle fagetsiske råd og kontaktpersoner for overgrepsutsatte i kirker og kristne organisasjoner. Arbeidet gjøres sammen med Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep.

Nettverksgruppe barn og unge.

Gjennom året møttes representanter fra ulike kirkesamfunn, barne- og ungdomsorganisasjoner og institusjoner til nettverksgruppe for barn og unge. Sammen utarbeidet de ressurser om hvordan å skape et trygt barne- og ungdomsarbeid i menighetene og organisasjonene. Materiellet er tilgjengelig på Norges Kristne Råds nettside.

Arrangementer

Norges Kristne Råd arrangerte sammen med Kirkelig Ressurssenter en åpen fagdag i juni, med tema "Menigheten og sosiale medier: Sårbarhet, risiko og muligheter." Fagdagen fant sted på Lovisenberg Høgskole, og deltakerne fikk innsikt i hvilke muligheter og fallgruver som ligger i bruken av sosiale medier.

Mange fra nettverket deltok også på Kirkelig Ressurssenters årlige novemberkonferanse, der temaet var "Gud hjelpe meg - om tro og tillit, traumer og håp". Bildet over er av Turid Skorpe Lannem under Novemberkonferansen.

Tur til Israel og Palestina

I desember var en delegasjon fra NKR på en tur til Israel og Palestina. Hensikten med turen var å uttrykke solidaritet med og støtte til aktører som arbeider for fredelige og ikkevoldelige løsninger på konflikten.

I løpet av dagene hadde vi samtaler og møter med blant andre Kairos, biskop Munib Younan fra The Evangelical Lutheran Church in Jordan and the Holy Land, Breaking the Silence, Rabbis for Human Rights, Den Anglikanske Kirke, Den

katolske kirke, Sabeel, Caspari Senter. Vi rakk også to besøk til palestinske landsbyer der ledsagere i Kirkenes Verdensråds ledsagerprogram (EAPPI) er utplassert, Susiya og Al Hadidiya.

Over: Susiya Guy Batavia fra Rabbis for Human Right og Avihai Stollar fra Breaking the Silence, sammen med NKR's representanter: Terje Aadne, Berit Hagen Agøy, Vibeke Krommenhoek og Knut Refsdal.

Til venstre: Landsbyen Al Hadidiya ligger i Jordan-dalen og har flere ganger blitt tvangsflyttet og revet. Landsbyen har blitt fulgt opp tett av ledsagere gjennom EAPPI.

Åtte økumeniske utfordringer

Relasjonene mellom kirkene i Norge er i dag stort sett gode. Her har det skjedd en stor utvikling de siste 20-30 årene, og NKR har vært en viktig faktor i så måte. Det betyr imidlertid ikke at vi er ferdige, eller at det ikke foreligger nye utfordringer.

I det følgende vil jeg derfor peke på de viktigste økumeniske utfordringene vi står overfor som kirker i Norge i dag. Dette skrives det mer utfyllende om i artikkelen «Kristne råd i den økumeniske bevegelse» i NKR's skriftserie nr 19, utgitt i 2015.

Sterkere relasjoner mellom kirkene

Kristne råd, som NKR, er instrumenter som har til hensikt å tjene kirkene på deres vei mot et dypere fellesskap i enhet, vitnesbyrd og samhandling, og oppmuntre til dypere økumenisk erfaring og forståelse. På bakgrunn av dette er det mulig å spørre: Er neste steg for det økumeniske arbeidet i Norge at kirkene i enda større grad utvikler forpliktelser og relasjoner seg imellom? Hvis svaret på dette er ja, er det neste spørsmålet: Hva skal være NKR's rolle i denne utviklingen? Siden opprettelsen av NKR har noen av medlemskirkene gjennomført bilaterale samtaler med hverandre og noen av disse samtalene har også ført til formelle avtaler mellom kirkene. Både medlemskap i NKR og formelle avtaler med andre kirker, innebærer imidlertid en fare for at man stopper der. Man har vist sitt økumeniske sinnelag og følger opp sine forpliktelser. Men hva så? Ønsker vi å fortsette og utforske veier til enda sterkere forpliktelser og relasjoner mellom kirkene? Hva betyr i praksis de forpliktelsene vi har inngått med hverandre som medlemmer i et kristent råd? Og er det ikke slik at den enheten som er gitt oss også må gis konkret skikkelse i strukturert form? Eller nøyer vi oss med fortsatt høflig sameksistens mellom kirkene, som forblir som de er, som om dette var økumenikkens endelige mål?

Lokaløkumenikk

En side ved det å videreutvikle relasjonene mellom kirkene i Norge, er det lokale perspektivet. Lokaløkumenikk har alltid stått på agendaen i NKR. Allikevel vil det være en overdrivelse å si at man har lyktes godt med dette. Det finnes riktig nok mange lokale felleskirkelige grup-

peringer, som predikantforeninger, lokale kristne råd og liknende. Deres link til NKR er imidlertid ikke tydelig. Det er selvsagt mulig å hevde at det ikke trenger å være noen linker, men til dette er det å spørre: Er det ikke naturlig at kirker som er medlemmer i NKR, og som opplever gode relasjoner til andre kirker på sentralt hold, også etablerer lokale relasjoner, som er preget av mer forpliktelse og struktur enn helt uformelle samlinger?

I tillegg vil mer formalisert lokalt samarbeid gi flere enn menighetsledere anledning til å ta del i økumenikken.

Kristne råd - fellesskap av kirker og tilrettelegger for mer åpne og fleksible nettverk

I mange land i verden i dag er ikke de nasjonale kirkerådene lenger de eneste økumeniske plattformene. Dette er også tilfelle i Norge. I tillegg er det en kjensgjerning at både kirker, men i enda større grad kristne organisasjoner, som er store og innflytelsesrike, ikke har noen befattning med den delen av økumenikken som NKR er engasjert i. Dette handler både om å bygge broer og relasjoner til kristne som ikke er en del av den økumeniske bevegelsen, men også om legge til rette for samarbeid i mer åpne og fleksible nettverk, blant annet med kristne organisasjoner.

Noe av dette er realisert i dag: I ulike virksomhetsområder i NKR - som for eksempel "Churches, Gender & Human Rights", "Flerkulturelt kirkelig nettverk", "Kirkelig Fredsplattform" og "Nettverk for overgrepfeltet" - er også ikke-medlemmer i NKR aktivt med i arbeidet. I tillegg er NORME og NKR observatører i hverandres styrer og samarbeider på noen områder.

Dette innebærer at man må finne balansen mellom Norges Kristne Råd som et fellesskap av kirker og som en tilrettelegger for mer åpne og fleksible nettverk.

Arena for de vanskeligste spørsmålene

I forrige århundre var den økumeniske bevegelsen stedet der kirkene diskuterte de største og vanskeligste spørsmålene som skilte dem. Dette gjaldt i særlig grad læremessige spørsmål. De resultatene den økumeniske bevegelsen har oppnådd på dette området, er formidable. I dag er spørsmålene andre. Poenget er at den økumeniske bevegelsen og NKR (igjen) må bli den arenaen hvor vi klarer å sette navn på og samtale om de vanskeligste spørsmålene. Er det vilje til det?

Ungdom

Det er et generelt problem i mange økumeniske sammenhenger at det er vanskelig å engasjere ungdom. Årsakene til dette er nok flere, men den sterke opplevelsen av å være med på noe nytt og banebrytende som preget de første tiårene av den økumeniske bevegelsen, er ikke til stede i samme grad nå. Allikevel, ungdom må involveres mer. Dette gjelder både i økumenikken, men også i kirkene for øvrig, fordi ungdom på mange måter representerer kirkens "førstelinjetjeneste" i forhold til å forstå det samfunnet vi skal virke i.

I denne forbindelse er det vi kan kalle "kirkelige forskningsstrategier" noe som kler kirken dårlig. En av økumenikkens oppgaver bør være å stadig utfordre kirkene til tilstedeværelse i dagens verden og ta dens utfordringer på alvor.

Helhetlig økumenisk visjon

Det er umulig å skille arbeidet for kristen enhet fra kirkens vitnesbyrd og tjeneste i verden. De to hører begge med i en helhetlig økumenisk agenda, fordi de begge er uttrykk for vår respons på Guds kall til å fremme liv i fellesskap og forsoning.

I NKR har vi stadig samtaler om prioriteringer. Medlemskirkers begrunnelser for å være med i rådet, kan også variere. Allikevel: Nettopp i den helhetlige agendaen, ligger rådets styrke og det unike. Derfor må de ulike strømningene, framfor å settes opp mot hverandre, ses i sammenheng på en slik måte at de er gjensidig styrkende og berikende. Hvis et kristent råd ender opp hovedsakelig som et samtaleforum, der det eneste man gjør sammen er å forsvare kirkenes interesser i samfunnet, uten at man verken tilrettelegger for teologiske samtaler eller har noe engasjement

for fred, rettferdighet, vern om skaperverket, reduseres det kristne rådet til noe annet enn det det skal være.

Nye samarbeidsformer

Disse spørsmålene må også stilles: Bidrar NKR til å opprettholde status quo mellom kirkene? Er det slik at økumenikken i sin nåværende form ikke kommer lengre og dermed må frigjøre seg fra de formene den har hatt fram til nå? Er kristne råd, i den form vi har sett dem fram til nå, de riktige instrumentene for å videreføre den økumeniske visjonen inn i framtiden? Hvordan former vi det framtidige økumeniske arbeidet slik at det kan hjelpe oss til å komme nærmere visjonen om en større synlig enhet? Det er flere farer de kristne rådene står overfor:

- At rådene blir selvstendige organisasjoner og aktører der agendaen mer handler om hva rådet skal gjøre enn hva kirkene sammen skal gjøre og bruke rådet som et redskap for å gjøre.
- At rådene, bevisst eller ubevisst og noen ganger med støtte fra medlemskirkene, legger opp til at økumenikk blir et tillegg til det "egentlige" eller en konkurrent eller trussel mot kirkenes eget arbeid og egen identitet.
- At rådene bidrar til å institusjonalisere en begrenset grad av enhet og slik opprettholde splittelsene mellom kirkene.

Om det er noe i dette, hva er da alternativet?

Rom for det økumeniske i kirkenes egne sammenhenger

Det er grunn til å spørre om hvordan kirkene gir rom for hverandre og det økumeniske fellesskapet i sine egne sammenhenger, som for eksempel i kirkemøter, årskonferanser og landsmøter, men også i årsrapporter, kirkeblader og på nettsider. Har det noe med prioriteringer å gjøre? Og er det grunn til å spørre om kirkene mer ser på det kristne rådet som "dem" enn som "oss", mer som "den organisasjonen" enn som "vårt fellesskap"?

Skrevet av Knut Refsdal, generalsekretær i Norges Kristne Råd

Rådsmøtet 2015

Administrasjon og forvaltning

Medlemmer

- Den Anglikanske kirke i Norge
- Den etiopisk ortodokse kirke i Norge
- Den Evangelisk Lutherske Frikirke
- Den Katolske Kirke
- Den nordisk-katolske kirke
- Den norske kirke
- Den ortodokse kirke i Norge - Hellige Nikolai menighet
- Den tyske menighet i Norge
- Det Greske Orthodoxe Samfunn
- Det Norske Baptistsamfunn
- Den serbisk ortodokse kirke i Norge - Hl. Vasilije Ostroski menighet
- Frelsesarmeen
- Guds Menighet, Vegårshei
- Kvekersamfunnet
- Metodistkirken
- Misjonsforbundet
- Oppdal Kristne Senter
- Oslo Kristne Senter
- Pinsebevegelsen
- Svenska kyrkan i Norge

Observatører (organisasjoner)

- Kirkens Nødhjelp
- Det Norske Bibelselskap
- Blå Kors Norge
- NORME - Norsk Råd for Misjon og Evangelisering
- Digni

Observatører (kirkesamfunn)

- Den finske menighet
- Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn
- Adventistkirken

Styret

- Terje Aadne, Det Norske Baptistsamfunn, leder
- Berit Hagen Agøy, Den norske kirke, nestleder
- Ingrid R. Joys, Den katolske kirke
- Jarle Skullerud, Den Evangelisk Lutherske Frikirke
- Øyvind Gaarder Andersen, Pinsebevegelsen
- F. Johannes, Den ortodokse kirke i Norge - Hellige Nikolai menighet (gruppen av ortodokse menigheter)
- Helga Haugland Byfuglien, Den norske kirke
- Ole-Kristian Thoresen, Oslo Kristne Senter (gruppen av frittstående menigheter)
- Per Anders Sandgren, Svenska kyrkan i Norge (gruppen av utenlandsmenigheter)
- Petter N. Dille, Den norske kirke
- Vibeke Krommenhoek, Frelsesarmeen
- Øyvind Haraldseid, Misjonsforbundet
- Øyvind Helliesen, Metodistkirken

De fem første utgjør styrets arbeidsutvalg. Styret har hatt fire møter og AU har hatt fire møter. Til sammen er det behandlet 67 saker.

Samarbeidsrelasjoner

NKR samarbeider tett med Kirkelig Ressurs-senter mot vold og seksuelle overgrep, der Terje

sitter i styret, og Jarle Skullerud, Karin Thompson og Knut Refsdal (vara) sitter i representantskapet.

NKR er medlem av Frivillighet Norge, K-Stud og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL). Generalsekretær, spesialrådgiver og Beate W. Thormodsæter fra Metodistkirken har representert NKR i STL. I tillegg sitter Terje Aadne i Religionslederforum hos STL.

NKR er observatør i Kirkens Nødhjelps representantskap og i styret i NORME. I samtalegruppa mellom Mellomkirkelig råd for Den norske kirke og Islamsk Råd Norge er Nora Stene Preston og spesialrådgiver Dag Nygård NKRs representanter.

Sekretariatet følger opp kontakten og samarbeidet med økumeniske råd og kirker i Norden og Baltikum samt økumeniske råd i Europa og globalt. Oppdateringer fra norske representanter i Kirkenes Verdensråds (KV) sentralkomiteé og Konferansen av Europeiske Kirkers Governing Board står jevnlig på dagsorden i NKRs styre.

NKR er representert i en lang rekke nettverk og arbeidsgrupper, blant andre:

- Den norske styringsgruppa i Kirkenes Verdensråds ledsagerprogram (EAPPI), koordinert av Kirkens Nødhjelp.
- Forum 1325, som konsentrerer seg om FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 (om kvinners rolle i konflikter og fredsprosesser).
- Fredsgruppen i Forum for utvikling og miljø, som samler store deler av sivilsamfunnet når det gjelder fredsspørsmål.
- Støttegruppe for Sudan og Sør-Sudan
- Arbeidsgruppen for Skaperverk og bærekraft, der generalsekretær og Ingrid Rosendorf Joys representerer NKR.
- Utvalget for Den norske kirkes nord-/sør-informasjon
- RORG-nettverket
- Interreligiøst nettverk for arbeid med hiv, aids og stigma (Aksept-nettverket)
- Interreligiøst nettverk for klimamobilisering.
- Kontaktgruppa mellom Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke og Islamsk Råd Norge.
- Referansegruppa for kurset «Å være religiøs leder i det norske samfunnet» ved Universitetet i Oslo

- Rådgivende utvalg i The Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief, Senter for Menneskerettigheter, UiO
- Ressursgruppen for Den norske kirkes tjenester ved katastrofer og ulykker.

Stab

Staben holder til i Kirkens hus i Rådhusgt. 1-3 i Oslo og er samlokalisert med K-Stud, STL, Kirkens SOS og Stiftelsen Karibu. Hvert halvår har vi stabsdager og en gang pr. uke har vi stabsmøte. NKR er representert ved ulike anledninger i medlemsamfunnene gjennom sine ansatte og ved styreleder og -nestleder.

Knut Refsdal,
generalsekretær

Dag Nygård,
spesialrådgiver

Karin R. Thompson,
kontorleder (80 %)

Lemma Desta,
koordinator, Flerkulturelt kirkelig nettverk

Tor Kristian Birkeland,
koordinator, Kirkelig fredsplattform

Elin Finnseth Sæverås,
koordinatør, Global info

Irene Wenaas Holte,
koordinator, Churches, Gender & Human Rights

Hege Merete Andersen,
informasjonsmedarbeider (50 %)

Bjørg Haugstulen,
regnskapsfører (ca. 33 %)

Kalender 2015

JANUARY	FEBRUARY	MARCH	APRIL
SU MO TU WE TH FR SA	SU MO TU WE TH FR SA	SU MO TU WE TH FR SA	SU MO TU WE TH FR SA
<p>19.-20. januar Internasjonalt seminar om situasjonen for seksuelle minoriteter: «When theology produces violence», i samarbeid med LLH.</p> <p>26.-28. januar Det årlige nordisk-baltiske møtet for økumeniske sekretærer. Møtet ble avholdt på Frelsesarmeens kurscenter i Moss.</p> <p>4.-12. februar Delegasjon fra NKR var i Nairobi for kurs (Do No Harm) og samtaler med Sudan Council of Churches og South Sudan Council of Churches i Juba.</p> <p>26. februar Fattigdoms- og rettferdighetsbibelen ble lansert på Litteraturhuset.</p> <p>4. mars og 17. mars Temakvelder med Henrik Syse i Drammen og Fredrikstad. Tema: «Global samfunnsborger i Norge i 2015».</p> <p>16.-17.mars Rådsmøtet avholdt i Bergen.</p> <p>28. mars Lunsjmøte med Metropolit Cleopas av Sverige og hele Skandinavia, tilhørende den gresk-ortodokse kirke.</p> <p>14. april Minnemarkering på Eidsvoll's plass for ofre for tortur og henrettelser i land som mottar militært utstyr fra Norge.</p>	<p>18. mai Konferansen "Enhancing efforts to prevent and combat intolerance and discrimination against Christians, focusing on hate crimes, exclusion, marginalisation and denial of rights". OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Wien.</p> <p>2. juni Kirkeledersamling med foredrag av partileder Knut Arild Hareide i KrF og statssekretær Bjørgulv Vinje Borgundvaag i Kulturdepartementet. I tillegg inviterte NKR til miniklimaskole som inspirasjon til Global uke.</p> <p>26.-28. juli Interreligiøs pilegrimsvandring til Trondheim i regi av Kulturdepartementet.</p> <p>15. august Interreligiøs klimapilegrimsmarkering, Oslo.</p> <p>17. august Klimapilegrimsvandring fra Halden til Strömstad.</p> <p>23. - 25. august Nordisk Økumenisk selskab for Kirke- og Religionsrett, Roskilde, Danmark</p> <p>26. august Samling for de ortodokse menighetene i Norge for blant annet å snakke om ortodoks deltakelse i NKR.</p> <p>1. september Seminar om kjønnsbasert vold i samarbeid med Kirkens Nødhjelp og Digni på Litteraturhuset.</p>	<p>2.-3. september Europeisk økumenisk nettverk for Sudan og Sør-Sudan i Oslo.</p> <p>3. september Seminar om flyktninger i norske kommuner i regi av Flerkulturelt kirkelig nettverk</p> <p>6. - 9. september KEK-konferanse: Advancing freedom of religion or belief for all. Theological School, Halki, Istanbul.</p> <p>10. september Møte med Canadas ambassadør for religionsfrihet.</p> <p>18. september Møte med ledelsen i South Africa Council of Churches, Frank Chikane, Senior Vice President, og biskop Malusi Mpumwana, Acting General Secretary.</p> <p>29.-30. september Nordisk økumenisk nettverk for migrasjon i Oslo.</p>	<p>29. oktober «A Church Leaders Consultation on the Refugees Crisis» i regi av Kirkenes Verdensråd i München.</p> <p>10. november Frokostseminar om klima og menneskerettigheter.</p> <p>11. november Festkveld for klima, i Jakob kirke, Oslo</p> <p>18. november Nettverksmøte Flerkulturelt kirkelig nettverk med tema: NN</p> <p>19. november 1325-markering i Regjeringens representasjonsbolig</p> <p>28. november-4. desember Klimapilegrimsoverrekkelse og interreligiøs gruppe til COP 21 Paris</p> <p>5. - 6. desember "Rights, Dilemmas and the Politicisation of Freedom of Religion or Belief". Internasjonalt forskningsseminar på Lysebu, Oslo. The Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief.</p> <p>9. - 12. desember Forskerkonferanse: "Under Caesar's Sword" Pontifical Urbaniana University, Roma.</p>

Gjestfrihet og raushet i adventstiden

Knut Refsdal, Generalsekretær, Norges Kristne Råd
Terje Aadne, styreleder, Norges Kristne Råd

Nå er vi inne i adventstiden og skal snart feire jul. I den sentrale historien som hører julen til, møter vi et ungt par fra Midtøsten som venter på at barnet deres skal bli født. De leter etter et sted å bo, men alle herbergene er fulle og ingen vil gi dem husrom. Til slutt får de lov til å sove i en stall.

Denne fortellingen er like aktuell i dag, over to tusen år etter at det skjedde. Mennesker på flukt kommer til Norge for å søke husly og trygghet. Hvordan vil historien omtale vårt møte med flyktingene som kommer hit?

Jesus sa blant annet: "For jeg var sulten, og dere ga meg mat; jeg var tørst, og dere ga meg drikke; jeg var fremmed, og dere tok imot meg" (Matt 25:35). Dette understreker at vi i den fremmede ser Kristus selv. Den gjestfriheten vi er kalt til å vise, er derfor en gave både for den som mottar og den som gir hjelp.

Vi vil utfordre dere til å benytte adventstiden til et spesielt fokus på flyktingene. Rent konkret vil vi oppfordre til:

- Å melde seg som frivillig som representant for mindreårige asylsøkere. Mange ungdommer kommer ikke videre i asylsøkeprosessen fordi de ikke har en slik representant. Ta kontakt med Fylkesmannen for å få mer informasjon.
- Å kontakte lokale asylmottak for å bli besøkt av venn, bidra med språkopplæring, leke med barn eller gi kunnskap om det norske samfunnet. En oppdatert oversikt over asylmottak finnes alltid tilgjengelig på UDIs nettsider.
- At lokale menigheter går sammen og inviterer flyktinger til et måltid, enten i en lokal kirke, på et asylmottak eller i annet egnet lokale, for på den måten understreke den lange tradisjonen et måltid har for fellesskap og vennskap.

(Denne oppfordringen ble sendt ut til alle menigheter i desember 2015.)

Artikler 2015

Religiøs pluralisme

Knut Refsdal,
Generalsekretær, Norges Kristne Råd

Innledning

Religiøs pluralisme kjennetegner vår tid. I løpet av de siste tiårene har verden gjennomgått kulturelle, lingvistiske, demografiske og geografiske endringer som er uten sidestykke i historien. For første gang er vi i ferd med å bli ett globalt fellesskap (Coward 2000:vii). Dette merkes på det internasjonale plan og i de fleste lokalsamfunn - også i Norge: Mennesker med ulik religiøs tro - og mennesker uten religiøs tro - må, på andre måter enn før, forholde seg til hverandre.

Det betyr imidlertid ikke at religiøs pluralisme er et nytt fenomen. Både *Harold Coward* og *Oddbjørn Leirvik* viser til at denne pluralismen alltid har vært der og at alle religioner oppstod i og på avgjørende måter ble preget av religiøs pluralistiske sammenhenger (Coward 2000:139; Leirvik 2013).

Coward har en grunnleggende positiv innstilling til dette: Han hevder blant annet at den kreative spenningen pluralismen skaper ofte har vært en katalysator for ny innsikt og utvikling og at den representerer muligheter for åndelig vekst. Han viser til at det var utfordringen fra gnostisisme og gresk filosofi som hjalp kristendommen til å etablere seg som egen religion, uavhengig fra jødedommen. Motsatt hevder han at det har vært perioder der pluralismen har kommet i bakgrunnen, noe som ofte har ført til perioder med åndelig stagnasjon, for eksempel for kristendommen i Middelalderen (Coward 2000:22-24, 139-140).

Fra et kristent utgangspunkt er det noen innledende betraktninger det er verdt å merke seg: For det første gir det mening å understreke at den Gud kristne tror på, er en Gud for alle mennesker og derfor har noe universelt over seg. For det andre er det en sentral tanke at vi kan ha kunnskap om Gud fordi Gud har åpenbart seg (selv om det også er grunn til å understreke

at Gud ikke fullt ut er mulig å forstå). For det tredje viser alle studier av religion at de ulike religionene har mange fellestrekk (Klaiber & Marguardt 2001:40-49). For det fjerde har alle religioner vært preget av påstander om egen religions overlegenhet i forhold til andre og har derfor utviklet påstander om eksklusivitet og endelighet (Knitter 2007:100; Coward 2000:vii).

Bibelen hviler på overbevisningen om at det bare finnes én Gud. Derfor begynner Bibelen med å fortelle en universell historie; om skapelsen av hele kosmos, alle mennesker. De elleve første kapitlene i 1 Mosebok er en bekreftelse av Guds relasjon til alle mennesker. Fra 1 Mos 12 blir imidlertid perspektivet innsnevret til i hovedsak å omhandle ett folk. De andre nasjonene, deres historie og tro, blir i hovedsak betraktet fra Israels og, senere, kirkens ståsted. På bakgrunn av dette er det interessant å merke seg at det også finnes avsnitt i Bibelen som omhandler Guds forhold til andre folk. Vi kan blant annet lese (Ariarajah 1985: 1-12):

“For meg, israelitter, er dere som kusjittene, sier Herren. Jeg førte Israel opp fra Egypt, men også filisterne fra Kaftor og arameerne fra Kir” (Am 9:7).

“Så sier Herren til den han har salvet, til Kyros, som jeg har grepet i høyre hånd for å tvinge folkeslag under ham og løse kongenes belter” (Jes 45:1).

“Fra der sol går opp til der sol går ned, er mitt navn stort blant folkeslagene. Overalt blir det tent offerild og båret fram rene offer i mitt navn” (Mal 1:11).

I tillegg til disse henvisningene er det nærliggende å trekke fram historien om Jona, som av Gud ble kalt til å dra til Ninive for å forkynne Guds ord. Ninive var hovedstaden i det store assyriske riket, Israels fiende. Av en eller annen

grunn bestemte Jona seg for å rømme, men endte til slutt opp med å utføre sitt oppdrag, for så å oppleve at Gud “angret... på det onde han hadde sagt at han ville gjøre mot dem, og han gjorde det ikke” (Jona 3:10).

Denne historien har som sitt hovedpoeng å understreke Guds suverenitet over hele skapelsen. Den viser Gud som en som preges av barmhjertighet og kjærlighet for alle mennesker, som heller vil tilgi enn å ødelegge. Guds barmhjertighet og kjærlighet er ikke begrenset til ett folk (Ariarajah 1985: 13-15).

Den religiøse pluralismen aktualiserer dermed også spørsmålet om hvordan vi - teologisk - ser på andre religioner. Både Coward og *Notto R. Thelle* hevder at *religionsteologi* representerer en særlig utfordring for kristne og er et nøkkel-spørsmål i kristen selvforståelse. Dette kommer av at kristendommen har “gjort Jesu liv, død og oppstandelse til selve grunnlaget for frelsen” og derfor har en “iboende eksklusivitet som religionsteologien ikke kommer utenom” (Thelle 2004:6). Derfor er det særlig kristologien som står i sentrum i kristen religionsteologi (Coward 2000:16-21).

Religionsteologi har vært et viktig tema både i Den katolske kirke og i den økumeniske bevegelsen de siste tiårene. Den såkalte *religionsdialogen* - i ordets moderne betydning - skjøt fart på slutten av 1960-tallet og det var Det annet vatikankonsil i Den katolske kirke som på mange måter gav de teologiske forutsetningene for dette med sin erklæring om kirkens forhold til de ikke-kristne religioner, *Nostra aetate*. Selv om erklæringen vier mest plass til jødedommen, understreker den også at Gud har skapt alle mennesker i sitt bilde og gitt dem en lengsel etter sannhet, mening og sammenheng. Derfor må kirken erkjenne det som er sant og hellig i alle religioner, samtidig som den ikke skal oppgi forkynnelsen av Kristus som veien, sannheten og livet (Hansen 2013: 33; Jonson 2008: 78).

I Kirkenes Verdensråd var det særlig erfaringer fra Asia, der kirkene i århundrer har levd side om side med andre store religioner, som bestemte retningen på dialogen med andre religioner. To sentrale navn i denne forbindelse er *Raymundo Panikkar* og *Stanley Samartha* (mer om disse siden), som ville vise at Kristus var større enn

alle kristendommens bilder av ham og at han har vært nærværende i Asias religioner og kulturer lenge før han ble gjenkjent og erkjent (Jonson 2008: 118).

Noen av de samme perspektivene kommer fram i flere paragrafer i Kirkenes Verdensråds misjonsdokument, “Sammen på vei mot livet” (Norges Kristne Råd 2013):

“I dagens mangfoldige og komplekse verden møter vi mennesker med forskjellig tro, ideologi og overbevisning. Vi tror at Livets Ånd bringer glede og overflod av liv. Guds Ånd kan derfor gjenkjennes i alle kulturer som bekrefter liv. Den hellige ånd virker på underfulle vis, og vi forstår ikke alltid Åndens virke i andre trostradisjoner. Vi erkjenner at det finnes et mangfold av livgivende spiritualiteter som har iboende verdier og visdom. Genuin misjon gjør der for den ‘andre’ til en partner, ikke til misjonens ‘objekt’” (93).

“Mangfold er en utfordring for kirkene. Derfor er en oppriktig forpliktelse til inter-religiøs dialog og tverrkulturell kommunikasjon uunnværlig” (9).

“Dialog er en måte å stadfeste vårt felles liv og våre felles mål på, i form av en bekreftelse av livet og skaperverkets integritet. Dialog på et religiøst plan er bare mulig hvis vi går inn i den med en forventning om å møte Gud som har gått foran oss, og har vært til stede hos mennesker i deres egen kontekst. Gud er der før vi kommer dit (Apg 17), og vår oppgave er ikke å ta Gud med oss, men å være vitner om den Gud som allerede er til stede” (94).

“Evangelisering og dialog er separate, men beslektede. Selv om kristne ber om og håper at alle mennesker kan komme til en levende tro på den treenige Gud, er evangelisering ikke målet med dialog. Like fullt er dialogen også ”et gjensidig møte mellom forpliktelse”, og de gode nyhetene om Jesus Kristus har en legitim plass i en slik ramme” (95).

I denne artikkelen vil jeg drøfte hvordan metodistisk teologi, i arven etter *John Wesley* (1703-91), kan komme til rette med religiøs pluralisme i dag. Jeg vil ta utgangspunkt i de tre tilnærmingene til religiøs pluralisme Coward presenterer (“teosentrisk”, kristosentrisk” og “dialogisk”) (Coward 2000:31.60). Drøftingen vil jeg relatere til Wesley og særlig tre sentrale nåtidige metodistteologer, som representerer ulike teologiske ståsted (*Randy L. Maddox* er en konservativ teolog, *Theodore Runyon* en sentrumsteolog og *John B. Cobb Jr.* en radikal teolog).

Wesley selv utarbeidet ikke noen religions-teologi. Han hadde heller ikke den nærheten til og kunnskapen om andre religioner som vi har som ideal i dag. Allikevel var han opptatt av de utfordringene religiøs pluralisme reiser og hvordan kristne kan forholde seg til mennesker med en annen tro. Den teologiske samtalen i det engelske samfunnet på hans tid, var nemlig ikke bare opptatt av forholdet mellom ulike kristne, men også av kristendommens forhold til andre religioner. Britisk imperialisme brakte briter i kontakt med islam, buddhisme, hinduisme og tradisjonelle religioner i Amerika og Afrika (Runyon 1998:215). For metodismen i dag er få spørsmål så viktige som hvordan vi forstår vårt forhold til mennesker med en annen tro (Runyon 1998:215).

Teologiske tilnærminger til religiøs pluralisme
Teosentriske tilnærminger til religiøs pluralisme fokuserer mer på Gud enn på Kristus. Teologer som står for et slikt syn henviser ofte til de universelle trekkene ved Bibelens gudsbilde - som de for eksempel kommer til uttrykk i Guds pakter med Noa og Abraham og i avsnitt der Gud utvelger flere folk, ikke bare Israel - og til Jesu utsagn der han peker mer på Gud enn på seg selv - som for eksempel når han setter seg selv under Gud og framstiller sin rolle som en som peker på og åpenbarer Gud. De som står for teosentriske tilnærminger ser ikke på dette som forsøk på å redusere Kristus, men vil anerkjenne Guds storhet og frihet ved å ikke fokusere så eksklusivt på Kristus at det blir umulig å ha et positivt forhold til andre religioner (Coward 2000:31-32).

Ortodoks teologi: Med sitt sentrale fokus på Ånden, vektlegger denne tradisjonen sterkt Guds åpenbaring blant alle folk. Dette har både ført til

både en positiv holdning til kunnskap åpenbart uavhengig av Bibelen og til en vektlegging av Åndens virke overalt (Coward 2000:32-33).

*Paul Tillich*s teologi er, med bakgrunn i troen på Åndens tilstedeværelse og handlinger overalt, preget av en grunnleggende åpenhet for andre religiøse tradisjoner. Han mener at det var kristendommens styrke i de første århundrene at den klarte å inkludere mange religiøse elementer og at dette var avgjørende for utformingen av kristen teologi. Hans intensjon med åpenheten er verken å blande religioner eller å la én vinne over de andre; åpenheten skal hjelpe oss til å forstå mer og trenge dypere ned i våre respektive religiøse tradisjoner (Coward 2000:34).

Kristosentriske tilnærminger til religiøs pluralisme fokuserer på at Jesus er en unik åpenbaring av Gud og forsøker å forstå Jesus i forhold til andre religioner, som en universell åpenbaring for alle mennesker. *Wolfhart Pannenberg* setter tydelig ord på denne tilnærmingen når han sier at selv om Gud kan erfares av mennesker tilhørende andre religioner enn kristendommen, kjenner de egentlig ikke Gud, fordi frelsende kunnskap om Gud kun er mulig gjennom Kristus (Coward 2000:43-44).

Clark Pinnock sier at Ånden er tilstede overalt i verden, blant alle folk og i alle religioner, og arbeider for å forberede evangeliet om Kristus. Derfor må kristne vise en sjenerøs åpenhet til andre religioner (Coward 2000:46-47).

Karl Rahner forsøker å sammenholde det eksklusive og universelle ved Jesus med en respekt for Guds universelle frelsesvilje, samt å knytte sammen kristosentrisk teologi og ikke-kristne religiøse erfaringer. Rahners posisjon blir presentert i fire teser: (1) kristendommen er en religion for alle mennesker og kan derfor ikke se på andre religioner som likestilte, (2) også ikke-kristne religioner kan formidle kunnskap og nåde til enkeltpersoner, (3) derfor betrakter kristendommen tilhengere av andre religioner som *anonyme kristne*, (4) kirken betrakter seg selv som det kristne håpet som er til stede som en skjult realitet i andre religioner (Coward 2000:47-48).

Et fellestrekk mellom teosentriske og kristosentriske tilnærminger er at de begge forsøker

å refortolke kristen teologi for å gi plass til andre religioner (Coward 2000:50). Dette er et anliggende som også preget Wesley.

Hans refleksjoner om religiøs pluralisme tar utgangspunkt i synet på nåden, og særlig på det han kaller den “forutgående nåden”. For Wesley var det helt fundamentalt at Gud forholder seg til verden gjennom nåde. Dette danner kjernen i hans teologi og understreker at ingen mennesker er uten Gud i livet, men at Gud gir av sin nåde til alle og virker på og i alle mennesker (Cobb 1995:38; Runyon 1998:34) ¹.

Konsekvensen av den forutgående nåden er en sterk vektlegging av at Gud er til stede overalt i verden, også hos mennesker og i kulturer som ikke kalles “kristne”. Uansett hvor vi går og hvem vi møter, kan vi være sikre på Gud har vært der. Dermed er grunnlaget lagt for å si at kunnskap om Gud er tilgjengelig også for dem som ikke har hørt om Jesus², for en grunnleggende anerkjennelse av og respekt for annerledes troende og for å oppdage Guds virke i andre kulturer og religioner (Runyon 1998:219-220).

Wesley kom som misjonær til den engelske kolonien Georgia i Amerika i 1736 for å virke blant engelske kolonister og Amerikas urfolk. I urfolkstradisjonene håpet han å finne “tegn på at evigheten er nedlagt i alle mennesker slik at de vet om sjelens udødelighet” og “en enkel, men forvrengt, kunnskap om den ene, sanne Gud”. Nå gikk ikke Wesley's misjonsvirksomhet som han hadde håpet. Senere skrev han imidlertid at han gjennom sitt møte med urfolkene fikk kjennskap til en kultur som etter hans oppfatning var mer høytstående, fra et moralsk perspektiv, enn den europeiske sivilisasjonen (Campbell 1992:2-3).

Dette aktualiserte for Wesley spørsmålet om hvordan Gud forholder seg til mennesker som aldri blir eksponert for kristen tro: Hans tro på Guds rettferdighet og kjærlighet gjorde det umulig for ham å tro at mennesker uten kjennskap til Jesus automatisk ville bli ekskludert fra frelsen. Han argumenterte for at Bibelen ikke gav noen autoritet til å trekke forhastede slutninger eller felle dom i slike saker. Deres skjebne må overlates til Gud, som er Gud for alle og som elsker alt det han har skapt. Han trodde videre at Gud vil dømme de uevangeliserte utfra

deres forutsetninger; ikke nødvendigvis som følge av deres respons på Kristus, men utfra deres respons på det “nådens lys” Gud møter alle mennesker med. Hvis en ikke-kristen blir ledet av sin indre stemme til å gjøre Guds vilje, er vedkommende akseptert av Gud. Det betydde for Wesley at også mennesker som aldri hadde hørt om Jesus, kunne oppnå en “frelsende relasjon” til Gud, fordi noe som er “beslektet med rettferdig-gjørelse” er mulig uten eksplisitt kjennskap til kristen tro (Wesley:1122; Maddox 1994:34, 84; Runyon 1998:219-220). Denne overbevisningen kom tydeligst til uttrykk da han utelot Den Anglikanske Kirkes religionsartikkel XVIII - “Of Obtaining External Salvation Only by the Name of Christ” - i de religionsartiklene han utarbeidet for metodistene (Maddox 1994:33).

Det er imidlertid to forbehold her: For det første ville ikke Wesley si at dette var frelse uavhengig av Jesus. Frelse er kun mulig på grunn av Jesu forsoning, som er universelt tilgjengelig (Maddox 1994:34). For det andre er den relasjonen en oppriktig ikke-kristen kan ha til Gud ikke en fullkommen gudsrelasjon. Han kaller det en *tjenerrelasjon*, i motsetning til en *sønnrelasjon*, som kun er mulig gjennom tro på Jesus (Runyon 1998:219-220).

Utfra dette kan man identifisere én mulig metodistisk religionsteologisk posisjon; nemlig en som understreker den universelle muligheten for frelse også for dem som ikke kjenner Jesu verk, og hevde at de som lever i overensstemmelse med det “nådens lys” de har fått, vil bli frelst (Cobb 1995:151). I dette ligger det imidlertid ikke en anerkjennelse av at det finnes flere likeverdige veier til Gud. Denne posisjonen kan snarere karakteriseres som et forsøk på å kombinere det unike og universelle med kristendommen med en åpenhet for at Gud også virker i andre kontekster. Den ligger nært opp til både ortodoks teologi og til tanker hos Tillich, Pinnock, Pannenberg og Rahner som jeg har redegjort for. I forhold til Leirviks religions-teologiske paradigmer ligger denne posisjonen nærmest *inkludivisme*, som anerkjenner andre religioners verdi, men kun som del sannheter som fullbyrdes i egen religion (Leirvik 2013). Både Maddox og Runyon ligger nær denne posisjonen.

Dialogiske tilnærminger forsøker ikke, som teosentriske og kristosentriske, å refortolke

kristen teologi for å gi plass for andre religioner. Snarere betones det at alle religioner har sine absolutter som ikke kan relativiseres eller harmoneres bort og at alle religiøse mennesker har sine overbevisninger som man er forpliktet på. Men ved å la vår teologiske refleksjon bli påvirket av andre kan vi alle bli ledet til større ærlighet og dypere spiritualitet (Coward 2000:50-51).

Samartha vektlegger at kristnes forpliktelse i dag ikke må være til kristendommen som religion eller til nedarvede, kulturelle former av kristendommen, men til den Gud som frigjør oss til å etablere nye relasjoner til våre medmennesker i det store fellesskapet. På samme måte som Gud tok risikoen ved å bli menneske, må kristne ikke være redde for å leve midt i og bli preget av den religiøse pluralismen (Coward 2000:51).

Samartha nevner tre grunner til at dialog er viktig for kristne: (1) Gud har i Jesus trådt inn i en relasjon til alle mennesker med tilbud om frelse, (2) dette tilbudet om frelse og fellesskap leder uunnngåelig i retning av dialog, (3) fordi Jesu har sagt at Ånden vil lede oss inn i sannheten, og fordi sannhet i bibelsk forstand primært er relasjonelt, må dialog være helt essensielt i vår søken etter sannhet (Coward 2000:52).

Panikkar hevder at alle religioners trosoverbevisninger er formuleringer av en større universell sannhet. Han mener at religiøs sannhet er til stede i mer enn én religion og at kjennskap til hverandres sannheter derfor kan være til gjensidig opplysning i våre forsøk på å trenge dypere inn i det guddommelige Mysteriet (Coward 2000:53).

Panikkar tar avstand fra en forenklet forståelse av at det er én Gud som står over alle religioner. I stedet sier Panikkar at bak alt står det guddommelige Mysteriet som alle religioner forsøker å forstå og som de åpenbarer på ulike måter. Panikkar forsøker å kombinere tro på Kristus som en absolutt og åpenbart sannhet for kristne med en åpenhet for at det også finnes andre gyldige erfaringer av det guddommelige. Hans intensjon er å finne en vei mellom eksklusivisme og relativisme, og han oppmuntrer kristne til å anerkjenne at når de forholder seg til Kristus som den åpenbarte sannheten, forholder de seg til det samme Mysteriet som andre troende erfarer i sine respektive religioner (Coward 2000:53-55).

Disse perspektivene rører ved viktige sider ved dialogiske tilnærminger: For det første en anerkjennelse av at alle religioner representerer erfaringer av en virkelighet som ikke kan forstås fullt ut og som vi derfor forholder oss til på mange ulike måter. Coward hevder at man best forstår mangfoldet av religioner ved å betrakte dem som ulike uttrykk som har den samme kilde som opphav (Coward 2000:140-141). Og for det andre at vi gjennom dialog med hverandre kan trenge dypere inn i våre respektive tradisjoners erfaring av den guddommelige virkeligheten for å forstå enda mer av den dypeste, kreative kilden (Coward 2000:153-156).

Umiddelbart kan disse formuleringene virke fjerne fra Wesley. Cobb er imidlertid opptatt av å identifisere fire ulike religionsteologiske posisjoner, som alle, i større eller mindre grad, kan utledes fra Wesley og som er mulige å identifisere i nåtidig metodisme³. To av disse kan plasseres innenfor en dialogisk tilnærming.

Den første innebærer, i mye større grad enn hva som er tilfelle hos Wesley og i teosentriske og kristosentriske tilnærminger, en vektlegning av forskjellene mellom religionene og en betoning av hvordan disse beriker hverandre. Følgende steg er viktige i utviklingen av denne posisjonen (Cobb 1995:151-153):

- Når man studerer de andre religionene, blir man slått av det autentiske og ekte i de ulike tradisjonene og av den innsikten disse har opparbeidet seg.
- Selv om ulikheter noen ganger innebærer motsetninger, trenger det ikke å være sånn. Kanskje har buddhismens lære om uttømming av selvet mer felles med den kristne erfaringen av kjærlighet til Gud og nesten enn vi ofte tror, særlig hvis vi, som Wesley, skiller mellom erfaringen av menneskets forvandling og de trosoverbevisningene som ligger til grunn.
- Kontakt med andre religioner er en anledning til både å lære selv og til å lære bort.
- Kristendommen har alltid vært slik at den har vært villig til å lære av andre. Gjennom tidene har den lært og blitt påvirket av mange filosofiske og vitenskapelige retninger. Derfor er ikke kristendommen sann mot seg selv og

sin karakter hvis den forsøker å beskytte seg mot annen visdom.

- I vår tid er det et stort spenn av kulturer og religioner som kan bidra til vår forståelse.

Denne posisjonen er ikke Wesleys posisjon. Den forutsetter en annen historisk bevissthet og nærhet til kunnskap om andre tradisjoner enn Wesley hadde forutsetninger for. Cobb argumenterer imidlertid for at om Wesley hadde levd i dag, med andre religioner tettere på seg og med større tilgang til kunnskap om dem, ville han ha studert dem med stor interesse og med åpenhet for den kunnskapen de kan bidra med (Cobb 1995:151). Det som særpreget Wesley var hans interesse for all tilgjengelig kunnskap og hans vilje til å tenke teologisk i samspill med denne kunnskapen, for gjennom dette å gjøre evangeliet relevant. På samme måte som Wesley brukte all tilgjengelig kunnskap for å presentere kristen tro på en aktuell, troverdig og relevant måte i sin tid, må vi gjøre det samme i dag.

For å underbygge sin posisjon viser Cobb til den rollen "teologisk pluralisme" har spilt *innen* metodismen. Wesley skilte mellom det han anså som sentralt i kristen tro og det han kalte "opinions". Med tanke på "opinions" var han en sterk tilhenger av at kristne både skulle tenke selv, men også la andre få tenke. Selv om Wesley hadde trosoverbevisninger som var viktige for ham, kan det også argumenteres for at han minimerte betydningen av ortodoksien, særlig de elementene som kom fra de klassiske trosbekjennelsene og filosofisk teologi, og argumenterte for at "right opinion is as distant from religion as the east is from the west" (Cobb 1995:138).⁴

Cobbs utgangspunkt er at Wesley primært var opptatt av nådens forvandling av mennesket og at trosoverbevisninger ble vurdert utfra hvorvidt de bidro til denne forvandlingen. Så lenge det kunne dokumenteres at en spesiell trosoverbevisning ikke hindret Guds frelsende verk, ville han tillate den, selv om han personlig var uenig. Derfor er det meningsløst i dag, mener Cobb, å repetere tidligere tiders trosformuleringer som verken korresponderer med vår erfaring eller moderne bibelkunnskap. Dette åpner for en "intern pluralisme" i metodismen (Cobb 1995:135-137; Runyon 1998:218).

Denne interne pluralismen bruker Cobb som utgangspunkt for å forstå den åpenheten og respekten Wesley hadde for andre kristne. Han stod for en vilje til samarbeid med andre som var bemerkelsesverdig og hadde ingen problemer med å anerkjenne at Gud virker i andre kontekster. I prekenen "A Catholic Spirit" hadde Wesley primært andre protestantiske grupperinger i tankene, men det han sa gjaldt også katolikker. I brevet "Letter to a Roman Catholic" gikk han lengre enn de fleste i å anerkjenne Den katolske kirke (Cobb 1995:145-146).

I dag har oppmerksomheten om andre religioner blitt mye viktigere enn det var på Wesleys tid. Men også her er han overraskende relevant, mener Cobb. I en preken kalt "A Caution Against Bigotry" tar Wesley utgangspunkt i Mark 9:38-39 der Johannes spør Jesus om disiplene skal stoppe noen som driver ut onde ånder i Jesu navn uten at de har noe med Jesus å gjøre. Jesu svar er at det skal de ikke. Wesley fortolket det å drive ut onde ånder som et uttrykk for å overvinne det onde, uansett hvordan dette måtte skje, og det spiller ingen rolle hvorvidt den som gjør det er kristen eller ikke: "Yea, if it could be supposed that I should see a Jew, a Deist, or a Turk, doing the same, were I to forbid him either directly or indirectly, I should be no better than a bigot still (Wesley:402). Implikasjonene er klare: Det som binder kristne sammen er kjærligheten til Gud og nesten, forstått som å gjøre det gode og unngå det onde. Men Guds verk i verden er ikke begrenset til det kirken eller kristne gjør. Gud kan bruke andre, og når vi ser at det skjer, er det vår oppgave å støtte og bekrefte det (Cobb 1995:147).

Dette viser at det etiske perspektivet, det levde livet, var viktig for Wesley. Selv om han forutsatte at troens fundament, troen på den treenige Gud, stod fast, vektla han også at hensikten med religionen er at den skal hjelpe mennesket til å leve "et hellig liv". Selv kjempet Wesley gjennom hele sitt liv mot predestinasjonslæren. Allikevel tillot han mennesker som stod for predestinasjonslæren å ta del i metodismens arbeid og mente at denne læren ikke nødvendigvis stod i motsetning til utviklingen av "et hellig liv" (Cobb 1995:142).

Det leder meg til den andre av Cobbs posisjoner som kan karakteriseres som en dialogisk

posisjon. Den kjennetegnes av at man søker essensen i de store religiøse tradisjonene på en åpen måte. Da vil man blant annet oppdage det skiftet i den troende, fra selvcentrering til sentrering om “det virkelige”, som alle religioner er bærere av (Cobb 1995:151). Denne posisjonen likner på *Paul F. Knitters* tanker om det etiske/profeteske aspektet som noe som sammenbinder alle religioner. Knitter hevder at alle religiøse erfaringer bør følges av et skifte fra selvcentrering til sentrering om “den andre”. Dermed blir det viktigere å “gjøre” sannheten ved å praktisere Jesu’, Muhammeds eller Buddhas lære enn å vite at en av disses lære er den eneste rette (Knitter 2007:110-111).

Synet på at religiøse erfaringer bør følges av et skifte fra selvcentrering til sentrering om “det virkelige” eller “den andre”, var også Wesley opptatt av. Det lå imidlertid utenfor hans horisont at dette skiftet kunne skje med utgangspunkt i de andre religionene som sådan. Til det var han for preget av sin samtidts negative oppfatninger av annerledes troende (Cobb 1995:148).

Allikevel er det, også i dette, en retning hos Wesley som peker på en mulig vei for metodistisk teologi i dag: For meg er det naturlig å tenke også dette som et resultat av den forutgående nåden. Det at alle religiøse tradisjoner, og alle mennesker og kulturer, ser ut til å ha en del felles etiske idealer, kan tolkes som et tegn på at det er den samme virkeligheten, som jeg kaller Gud, som virker på og i alle mennesker. Ifølge Wesley er det den forutgående nåden som muliggjør all god gjerning og som setter alle i stand til å skille mellom godt og ondt og gjøre gode handlinger, inspirert av Gud. Nåden er dermed fundamental for både troende og ikke-troende (Runyon 1998:16).

Cobb mener at dagens metodisme må være preget av åpenhet for pluralisme. Dette er et ideal som går tilbake til Wesley. Denne åpenheten bør i vår tid også gjelde i forhold til andre troende. Coward setter ord på den pluralismen som er påkrevd når han sier at teologi - i vid forstand - ikke lenger kan ta utgangspunkt i at motstridende synspunkter må løses ved at det ene karakteriseres som riktig og det andre som feil. Dette er tidligere tiders løsning på pluralismens utfordringer. Tvert imot må vi i dag anerkjenne at ulike synspunkter, som kan virke motstridende,

står side ved side (Coward 2000:147-149).

Auslutning

I denne artikkelen har jeg drøftet, med utgangspunkt i Wesley og sentrale nåtidige metodist-teologer, hvordan metodistisk teologi i dag kan komme til rette med religiøs pluralisme. Alle kildene jeg har benyttet anerkjenner at religiøs pluralisme er et kjennetegn på dagens verden som kirken må forholde seg til og at hvordan vi forstår andre religioner og forholder oss til mennesker med en annen tro, er en kjerneutfordring for kristen teologi.

Metodistiske responser på religiøs pluralisme varierer. Innen Metodistkirken finnes det synspunkter som spenner fra *eksklusivisme* til *pluralisme*. Wesley selv og, sannsynligvis, flertallet av nåtidige metodistteologer, står for et syn som ligger nærmest *inkludativisme*, der man forsøker å kombinere det unike og universelle med kristendommen med en åpenhet for at Gud også virker i andre kontekster og der andre religioners verdi anerkjennes, iallfall som delvis sannheter som fullbyrdes i egen religion.

Det finnes imidlertid også responser som anerkjenner at det finnes flere likeverdige veier til Gud. Disse kan ikke utledes direkte fra Wesley. Allikevel vil jeg peke på at det hos Wesley finnes en retning og noen ansatser, som peker i denne retningen. Med utgangspunkt i to sentrale stikkord i den metodistiske tradisjonen - *forutgående nåde* og *teologisk pluralisme* - har jeg forsøkt å vise at også en større teologisk anerkjennelse av andre religioner, representerer en gyldig metodistisk religionsteologisk posisjon i dag.

Noter

1. “Whether this (conscience) is natural or superadded by the grace of God, it is found, at least in some small degree, in every child of man. Something of this is found in every human heart, passing sentence concerning good and evil, not only in all Christians, but in all Mahometans, all Pagans, yea, the vilest of savages” (Wesley:1116, i prekenen “The Heavenly Treasure in Earthen Vessels”).

2. Wesley så ikke på dette som såkalt “naturlig åpenbaring”. Polarisering mellom natur og nåde har karakterisert mye vestlig teologi, men den passer ikke på Wesley. I likhet med den østlige

tradisjonen, gjør han ikke noe skille mellom den naturlige og den kristne åpenbaringen, men ser begge som grunnlagt i Guds nåde (Maddox 1994:28-29).

3. En av de posisjonene Cobb identifiserer vektlegger Wesleys uttalelser om frelse på bakgrunn av Jesu verk på en snever måte og argumenterer for at det uten bevisst tro på Jesus ikke finnes noen mulighet for frelse. Da vil man imidlertid måtte trekke noen av Wesleys uttalelser i retninger som han selv ikke ville gå (Cobb 1995:150). Denne posisjonen, som ligger nær det Leirvik kaller eksklusivisme, vil jeg ikke gå nærmere inn på i denne oppgaven, men vil nevne at Coward omtaler militant eksklusivisme som en posisjon som fører til åndelig stagnasjon og “religiøs vold” (Coward 2000:147). En annen posisjon er identifisert mot slutten av omtalen av teosentriske og kristosentriske tilnærminger.

4. “Although every man necessarily believes that every particular opinion which he holds is true; ... yet can no man be assured that all his own opinions, taken together, are true. Nay, every thinking man is assured they are not, seeing humanum est errare et nescire: “To be ignorant of many things, and to mistake in some, is the necessary condition of humanity.” This, therefore, he is sensible, is his own case. He knows, in the general, that he himself is mistaken; although in what particulars he mistakes, he does not, perhaps he cannot, know (Wesley:405, i prekenen “A Catholic Spirit”).

Bibliografi

Ariarajah, S. Wesley: *The Bible and People of Other Faiths*. World Council of Churches, Geneva, 1985.

Campbell, Ted A: “John Wesley and the Mission of the Church”, i *The Mission of the Church in Methodist Perspective*, 1992.

Cobb, John B: *Grace & Responsibility. A Wesleyan Theology for Today*. Abingdon, 1995.

Coward, Harold: *Pluralism in the World Religions*, Oxford: Oneworld, 2000.

Hansen, P. Fredrik (red.): *Det annet vatikankonsil - dokumenter*. St. Olav forlag, 2013.

Jonson, Jonas: *Ekumenik på verdens villkor. Kyrkornas världsråd i den ekumeniska rörelsen efter Uppsala 68*. Verbum.

Klaiber, Walter & Marquardt, Manfred: *Living Grace. An Outline of United Methodist Theology*. Abingdon, 2001.

Knitter, Paul F: “My God is bigger than your God!’ Time for Another Axial Shift in the History of Religions”, i *Studies in Interreligious Dialogue*, 2007:1.

Leirvik, Oddbjørn: “Religionsteologi”. Forelesning ved Det Teologiske Fakultet, 2013.

Maddox, Randy L: *Responsible Grace. John Wesley’s Practical Theology*. Abingdon, 1994.

Norges Kristne Råd: *Sammen på vei mot livet: Misjon og evangelisering i landskap i endring*, 2013.

Runyon, Theodore: *The New Creation – John Wesley’s Theology for Today*. Abingdon, 1998.

Thelle, Notto R: “Veien er én - Vindene blåser sammen. Religionsteologi sett i et buddhistisk perspektiv”, i *Ny Mission* (Unitas forlag) 7:2004.

Wesley, John: *Sermons on Several Occasions*. Grand Rapids: Christian Classics Ethereal Library (nedlastet fra www.ccel.org/ccel/wesley/sermons.html), udatert

Menneskerettigheter og metodistisk teologi

Knut Refsdal
Generalsekretær, Norges Kristne Råd

Innledning

I denne artikkelen vil jeg vise hvordan man i metodistisk tradisjon har kommet til rette med tanken om universelle menneskerettigheter og hvordan man kan argumentere teologisk for menneskerettslig tenkning innen denne tradisjonen.

Når disse temaene skal behandles, er det helt nødvendig å knytte refleksjonen til sentrale trekk i metodistisk teologi. Sammenhengen mellom teologi og samfunnsengasjement generelt, er nemlig helt vesentlig for å forstå metodismens engasjement for menneskerettighetene spesielt. Det går en tydelig linje fra teologien via samfunnsengasjementet til menneskerettslig tenkning. I den første delen av oppgaven vil jeg derfor presentere noen grunntrekk i metodistisk teologi som har særlig betydning for dette temaet og knytte disse til det samfunnsengasjementet som alltid har preget metodismen. I den andre delen av oppgaven vil jeg relatere dette mer spesifikt til menneskerettslig tenkning, ved å trekke vekslers på fire nåtidige teologer og offisielle standpunkt fra *The United Methodist Church* (heretter omtalt som *Metodistkirken*).

Teologi og samfunnsengasjement

Når det skal sies noe karakteristisk om metodistisk teologi, så er nåde et nøkkelord. Guds nåde er det som danner utgangspunkt og sentrum i en metodistisk forståelse av kristen tro. *Book of Discipline* uttrykker dette slik:

Grace pervades our understanding of Christian faith and life. By grace we mean the undeserved, unmerited, and loving action of God in human existence through the ever-present Holy Spirit (UMC 2012a:49).

Nåden ses på som det grunnleggende i tilværelsen. Uten Guds nåde ville ikke verden ha eksistert, og det at Gud skapte, er et uttrykk for Guds nåde.

Derfor er nåden universell og ikke et eneste menneske står utenfor den.

Henvisningen til nåden gir oss dermed også det grunnleggende perspektivet på hva det vil si å være menneske: Vi mennesker er skapt i Guds bilde og elsket av Gud. Det er det første og viktigste kristen tro forteller oss om oss mennesker. Hver for oss er vi enestående, unike og uerstattelige. Dette Guds bilde i oss - Skaperens fingeravtrykk - bærer vi med oss gjennom livet.

Dette grunnleggende perspektivet understreker iallfall to ting: At alle mennesker er gjenstand for den samme kjærlighet fra Guds side og at Guds kjærlighet gjelder alle forhold i livet.

En annen viktig side ved metodismens nådeforståelse er troen på at nåden er en forvandlende kraft, både i forhold til mennesker og samfunn. Metodistkirken hevder derfor, sannsynligvis sterkere enn for eksempel luthersk teologi, at Guds nådes verk i et menneskes liv ikke er slutt med rettferdiggjørelsen. Etterpå følger helliggjørelsen som kan oppfattes som en reell og virkelig forvandling av den falne natur, selv om også helliggjørelsen skjer av nåde og ved tro. *Tore Meistad* uttrykker dette slik:

Kristendommens kjerne er det nye livet som blir skapt av Gud i mennesket gjennom den nye fødsel og helliggjørelsen ... Den nye fødsel er begynnelsen til forvandlingsprosessen som den troende gjennomgår, fra å være en synder til å bli et menneske som er likedannet med Guds bilde og fylt av Guds kjærlighet og fred (Meistad 1992:93).

Dermed kan man også hevde at tro ikke er noe mål i seg selv. Troen er snarere et instrument Gud bruker i forvandlingen av mennesker. I denne prosessen arbeider Guds nåde og menneskelig

aktivitet sammen på den måten at Guds nåde framkaller menneskets reaksjon:

Although good works, which are the fruits of faith, and follow after justification, cannot put away our sins, and endure the severity of God's judgment; yet they are pleasing and acceptable to God in Christ, and spring out of a true and lively faith (UMC 2012a:66).

Et sentralt uttrykk i denne sammenhengen er *sosial hellighet*. Dette handler om hvordan helliggjørelsen har konsekvenser for forholdet til andre mennesker, samfunnet og naturen. Den nåden mennesket har fått, skal bringes videre. Slik tydeliggjøres det at en levende tro er nært knyttet til kjærligheten, og de perspektivene som trekkes opp går langt ut over det enkelte menneskes personlige frelse:

We insist that personal salvation always involves Christian mission and service to the world... personal religion, evangelical witness, and Christian social action are reciprocal and mutually reinforcing. Scriptural holiness entails more than personal piety; love of God is always linked with love of neighbor, a passion for justice and renewal in the life of the world (ibid:51)

På denne måten understrekes det at frelse i metodistisk tradisjon ikke er begrenset til det enkelte menneske, med ensidig vekt på tilgivelse for syndene, men må sees i en større sammenheng. Dette åpner for at også sosialpolitiske handlinger er blant troens virkninger. Syndefallets faktum skaper behov for etablering av institusjoner og lovgivning som kan gjøre livet i verden best mulig for mennesker.

Theodore Runyon snakker derfor om "hellig misnøye med urettferdige strukturer som kaller på en kirkelig respons" og om at frelse er noe som virkelig gjøres her og nå ved menneskets medvirkning i Guds nyskaping (Runyon 1998:168-169). Helhetlig misjon, som blant annet omfatter diakoni og politisk engasjement, har derfor alltid blitt sterkt vektlagt i metodismen. Det å være en profetisk røst på Guds vegne mot urettferdighet og ved å være underprivilegertes og undertryktes talerør og beskytter, er en del av kirkens selvidentitet.

Som en direkte konsekvens av en slik teologi, var Wesley og de første metodistene preget av et omfattende samfunnsengasjement. Med utgangspunkt i sitt syn på Guds nåde som en forvandlende kraft, hadde Wesley stor tro på forandring, både av enkeltmennesker og av samfunnet som helhet. Derfor var enhver situasjon som ikke var i overensstemmelse med Guds vilje en utfordring for den metodistiske bevegelsen. Selv kalte Wesley sitt livsprosjekt og metodismens grunnleggende oppgave for "å utbre skriftmessig hellighet", noe som handlet om å skape et nytt samfunn der man kunne gjenkjenne mer av Guds rike. Religiøst liv og omsorg for menneskers velbefinnende hører sammen som to sider av samme sak, som det også uttrykkes i det dobbelte kjærlighetsbudet.

Dette var bakgrunnen for Wesleys omfattende engasjement i sin tid: for hans arbeid for at alle skulle få utdanning, for at ingen skulle leve i fattigdom, for alles rett til rent vann og god luft, for at ingen skulle behøve å være slaver. Når disse grunnleggende menneskelige behovene ikke er dekket, mangler mennesker noe de har rett til, og det gir dem mindre muligheter til å virkeliggjøre de mulighetene Gud har lagt ned i dem.

Dette viser metodismens uenighet med en teologi som reduserer diakonale gjerninger til gjerninger som kun har instrumentell verdi, og som betrakter frelse utelukkende som noe åndelig. Bakgrunnen for dette finner vi hos Jesus: Det Jesus gjorde for å møte menneskers temporære og fysiske behov var ikke bare instrumenter for å tilby dem frelse, men en integrert del av hans frelsende verk. På samme måte betraktet Wesley det å etablere utdanningsinstitusjoner, helseforetak, arbeid blant fattige og arbeid mot slaveriet, som en integrert del av metodismens frelsende og helhetlige virksomhet. Helt i tråd med dette grunnsynet var målet hans, ikke bare å utvikle sine etterfølgere som kristne, men å fostre ansvarlige samfunnsborgere.

Dette sterke samfunnsengasjementet blir videreført i Metodistkirken i dag. Tydeligst kommer det fram i *de sosiale prinsipper* og *Book of Resolutions*. Begge disse vedtas av Metodistkirkens høyeste organ, Generalkonferansen, og er gjeldende for hele Metodistkirken.

De sosiale prinsipper er del av Book of Discipline og har en lang tradisjon som del av Metodistkirkens læregrunnlag. I forordet til prinsippene sies det at prinsippene vil "ved bønn og refleksjon uttale seg om menneskelige spørsmål i vår tid ut fra et sunt bibelsk og teologisk grunnsyn" og at "hensikten med prinsippene er at de med et profetisk perspektiv skal være opplysende og overbevisende" (UMC 2012a:103). De sosiale prinsipper inneholder, i tillegg til et forord, en innledning og den sosiale bekjennelsen, seks hoveddeler (naturen, det oppfostrende samfunn, det sosiale samfunn, det økonomiske samfunn, det politiske samfunn og verdenssamfunnet). De enkelte paragrafer dekker et stort mangfold av temaer, hvorav mange refererer til menneskers rettigheter. Book of Resolutions er en samling resolusjoner vedtatt av Generalkonferansen. Disse to dokumentene vil jeg komme tilbake til siden.

Menneskerettslig tenkning

Det er ingen tvil om at Wesley og de første metodistene hadde et omfattende samfunnsengasjement. Spørsmålet i denne oppgaven er imidlertid om dette kan sees i sammenheng med et menneskerettighetsengasjement. Her er bildet mer sammensatt.

Wesley kjente ikke uttrykket menneskerettigheter som vi bruker det i dag. Moderne menneskerettighetstenkning er knyttet til opplysningstidens idealer (Høstmælingen 2010:12), og disse hadde minimal innflytelse på Wesleys tenkning. Av den grunn er det ikke overraskende at menneskerettighetene ikke har noen plass i hans tenkning. Dette faktumet kan imidlertid ikke, etter min mening, brukes som et argument mot at menneskerettighetsengasjement er en integrert og naturlig del av metodistisk tradisjon i dag. Snarere kan et tydelig menneskerettighetsengasjement sees på som en naturlig videreutvikling av metodistisk tradisjon, noe jeg i det følgende vil vise.

Wesley snakket nemlig om rettigheter, og en del av de anliggende som dagens menneskerettigheter tar opp, var han svært opptatt av. Det gjaldt for eksempel tanke-, samvittighets- og religionsfrihet, menings-, uttrykks- og pressefrihet, forsamlings- og foreningsfrihet, rett til arbeid under anstendige vilkår, rett til mat, klær og bolig og beskyttelse mot slaveri. Av den grunn

mener blant andre Runyon at Wesley var en tidlig forkjemper for det som siden utviklet seg til menneskerettigheter (Runyon 1998:170-175).

Theodore R. Weber og *Manfred Marquardt* hevder på sin side at dette er en sannhet med modifikasjoner. Weber er enig med Runyon i at de nevnte anliggende, samt begrepet naturrett, spilte en rolle for Wesley, men han ser på dette som sekundært og ikke grunnleggende i Wesleys tenkning (Weber 2001:303-304). Marquardt deler dette synspunktet og viser til at Wesley hadde et konservativt syn på staten, var monarkist som få og hadde en ukritisk tro på det engelske samfunnsystemet. Derfor var staten og kongen hevet over enhver kritikk. Monarken skulle adlydes enten hun eller han var god eller dårlig, for makten hennes eller hans kom fra Gud, ikke fra folket. Wesley talte videre hardt mot demokratiet, var motstander av Amerikas selvstendighet og forbød sine predikanter å holde andre politiske taler enn dem han selv hadde sendt dem, som stort sett var begrenset til å omhandle forsvar for kongen og staten (Marquardt 1992:133).

Marquardt viser også til at Wesley aldri gjorde seg til noen talsperson for strukturelle og institusjonelle endringer i samfunnet, men nøyde seg med å appellere til enkeltmenneskers velvilje. Dette ville forutsatt en allianse med politiske reformbevegelser som han var mer opptatt av å distansere seg fra. Marquardt mener at Wesley ikke så noen grunn til politisk misnøye og derfor ikke hadde noe behov for å utvikle politiske alternativer. På hans tid hadde engelskmennene større frihet og bedre beskyttelse mot overgrep fra myndighetspersoner enn folk andre steder i Europa, og også lovene som foreskrev underhold for de fattige var mer omfattende enn hva som var tilfelle i andre land (ibid:134).

Gitt dette bildet, som definitivt ikke peker entydig i retning av et tydelig engasjement for bredden av menneskerettigheter, er et nærliggende spørsmål dette: Hvor kommer det sterke menneskerettighetsengasjementet fra i dagens metodisme?

Marquardt er rosende i sin omtale av Wesleys samfunnsengasjement, men kritiserer ham for at han ikke gikk mer drastisk til verks i sin kritikk av samfunnsstrukturene som opprettholdt ure-

ttferdigheten. I det lange løp, mener Marquardt, gjorde dette metodismen til en ukritisk støtte-spiller av et samfunn som i hovedsak arbeidet mot den dynamiske, samfunnsforandrende kraften som metodismen faktisk representerte. Marquardt mener imidlertid at de konservative politiske standpunktene mer har sin begrunnelse i Wesleys personlige holdninger enn i metodismens teologi. Om Wesley ikke hadde vært så bundet av sine personlige standpunkt, ville han gått lenger i sin politiske praksis. Da ville han i større grad også ha sett tydeligere sammenhengene mellom det politiske og økonomiske systemet og de konsekvensene disse gav. På dette området var Wesley rett og slett naiv (ibid:125, 133-134).

Når Marquardt oppsummerer styrkene ved Wesleys sosialetikk, for i neste omgang å begrunne et nåtidig menneskerettsengasjement, tar han utgangspunkt i Wesleys syn på forholdet mellom tro og gjerninger. Kombinasjonen av disse to var, til tross for faren for gjerningsrettferdighet som alltid lå der, avgjørende for Wesley. Han maktet å holde fast ved at gjerningene har en stor plass i den kristnes liv, uten å miste perspektivet på frelsen som noe som kun skyldes nåde. Denne kombinasjonen gjorde at etikken ikke bare ble et tillegg til dogmatikken, men noe som var tett forbundet med et kristent liv (ibid:135).

For Wesley var den bibelske loven gyldig for kristne. Men siden lovens hovedinnhold er kjærlighet og siden sosiale utfordringer sjelden kan besvares med klare bibelske henvisninger, var kombinasjonen av nestekjærlighetsbudet og rasjonell refleksjon helt nødvendig for å respondere på aktuelle samfunnsutfordringer. Betydningen av disse to elementene kan derfor ikke overvurderes: Kjærlighet til nesten, skaper forutsetninger for samfunnsengasjement. Hvordan dette tar seg uttrykk, forutsetter imidlertid analyse og refleksjon. Her kommer menneskerettighetene inn: For i neste omgang blir kjærligheten også det som gir kraften til engasjement for menneskerettighetene, som nettopp viser hvordan et sant kristent liv kan leves ut i dagens verden. Slik knyttes dette engasjementet til helliggjørelsen (ibid:136).

Weber mener at metodismen etter Wesleys død gikk i konservativ politisk retning og at

metodister ble frarådet å drive med politikk og heller engasjere seg i det kirken trengte dem til. Alt dette ble gjort på grunnlag av tolkninger av Wesleys politiske standpunkt. Denne holdningen ble imidlertid fort irrelevant, ikke minst fordi metodismen ble en så sterk samfunnsformende faktor i USA. Resultatet ble derfor at metodister hentet sitt politiske begrepsapparat fra ulike politiske ideologier, mer enn i egen teologiske tradisjon. Dette har vedvart til teologer de siste tiårene i større grad har hentet fram de politiske konsekvensene av Wesleys teologi, uten å kopiere hans politiske standpunkt (Weber 2001:19-24).

Weber viser med dette en holdning mange står for i dag: Han trekker fram ansatser i Wesleys teologi, som Wesley selv ikke tok de fulle konsekvensene av når det gjaldt politisk engasjement, men som allikevel peker på en vei for metodister i dag. Disse ansatsene til både en sterkere begrunnelse for politisk engasjement og en rettighetsbasert tenkning bruker nåtidige teologer til å forankre et menneskerettslig engasjement. Dette gjøres ved henvisning til Wesleys teologi, uten å havne i hans, til dels reaksjonære, politiske standpunkt.

Både Weber og *Theodore W. Jennings* mener at Wesleys politiske slutninger står i sterk kontrast til hans teologi. Weber mener at Wesley ikke trakk konsekvensene av sin teologi langt nok, og at kirken derfor må gjøre det (ibid:391-392). Mye av argumentasjonen henter han fra det Wesley skrev om menneskets "political image", men som han skrev svært lite om. Dette er imidlertid, mener Weber, kilden til en mer riktig metodistisk politisk teologi. Det er nemlig her kilden til forståelse av menneskets forvalteransvar ligger, noe som medfører både et kall til engasjement og autoritet til å ta politiske standpunkt og avgjørelser (ibid:393, 418).

Jennings er blant dem som kritiserer Wesley for at han ikke klarte å se at politiske strukturer kunne være uttrykk for urettferdighet. Han mener imidlertid, i likhet med de andre jeg har referert til, at denne veien er åpen for metodister i dag, nettopp med bakgrunn i Wesleys teologi. Den naiviteten i møte med politiske systemer som preget Wesley bør ikke prege oss i dag. Derfor mener Jennings at Metodistkirken, med stor frimodighet og i troskap til Wesley, kan og bør

bidra til strukturelle, samfunnsmessige forandringer. I dag handler oppgaven for de som vil være tro mot den metodistiske tradisjon å se det Wesley ikke så, at politiske strukturer kan være urettferdige og undertrykkende. I dette perspektivet gir menneskerettighetene en tydelig retning på kirkens engasjement (Jennings 1990:181-198).

Runyon identifiserer to prinsipper som var grunnleggende for Wesleys forsvar av menneskers rettigheter: For det første er dette grunnlagt i troen på Gud som Skaper. Mennesket er Guds verk, skapt i Guds bilde (1 Mos 1:27). Friheten og verdigheten til alle mennesker er derfor gudgitt, og dette gir respekten for menneskets verdighet og rettigheter til en forpliktende del av kristen tro. Menneskerettighetene blir slik et uttrykk for menneskets ukrenkelighet. For det andre viser Runyon til Guds kjærlighet som en begrunnelse for alle menneskers likeverd og like rettigheter. Denne kjærligheten går langt i å beskytte menneskets frihet og danner derfor norm for hvordan menneskelige institusjoner skal beskytte mennesket. Brudd på dette kan aldri være i overensstemmelse med Guds kjærlighet, fordi ingen hensikt, intet prinsipp, ingen ideologi kan stå over menneskets verd (Runyon 1998:183-184).

Det er verdt å merke seg at de fortolkninger av Wesley som Marquardt, Weber, Jennings og Runyon gjør, er dominerende innen metodismen i dag. Både de sosiale prinsipper og Book of Resolutions er preget av denne tenkningen. Det er ikke tilfeldig. Jeg mener det med stor rett kan hevdes at det først er i tiden etter 2. verdens-krig, parallelt med utviklingen av de moderne menneskerettighetene, at kirkene har inkludert sosialetikken som et særskilt område for teologisk refleksjon. I denne perioden har arbeid for å forankre menneskerettighetene teologisk, vært en inkludert del av denne refleksjonen. Dette samsvarer med det *Tore Lindholm* sier når han hevder at mennesker som tilhører ulike religioner og livssyn, i økende grad de siste 50 årene, på egne premisser, har gitt uforbeholden støtte til hele menneskerettighets-”pakken” (Eidsvåg og Larsen 1997:49). Kirkens samfunnsengasjement, som alltid har vært der, har tydeligere blitt et menneskerettighetsengasjement (Kirkens Nødhjelp m.fl. 1998:44-47). Dette opplever jeg er en veldig naturlig

utvikling for den metodistiske tradisjon. Generalkonferansen i 1980 sa det for eksempel slik i en resolusjon om nettopp “Human Rights”: “Trofaste mot den tradisjonen vi står i, ser vi kampen for at alle menneskerettene skal bli alle Guds folk til del som en kontinuerlig utfoldelse av evangeliet.” Uttrykket “alle Guds folk” er her ment universelt og inklusivt, altså om hele menneskeheten (Meistad 1992:311).

Det er ikke mulig innenfor rammene av denne oppgaven å gi en fullstendig oversikt over alle referanser til menneskerettighetene i de sosiale prinsipper og Book of Resolutions, men jeg vil presentere noen hovedtrekk.

De sosiale prinsipper har, i kapitlet om det *politiske samfunn*, en egen paragraf under overskriften “Grunnleggende friheter og menneskerettigheter”:

Vi holder myndighetene ansvarlige for å beskytte folks rett til frie og rettferdige valg, ytringsfrihet, religionsfrihet, møtefrihet, informasjons- og trykkefrihet og rett til å klage uten frykt for represalier. Vi mener dessuten at det må gis garanti for rett til privatliv, tilstrekkelig med mat, klær, bolig, utdanning og medisinsk behandling. Alle voksne innbyggere bør benytte sin stemmerett til å velge de representanter og den politikk landets myndigheter skal føre. Vi fordømmer på det sterkeste regjerende myndigheters kontroll av og trussel mot politiske motstandere, så vel som all annen form for maktmisbruk av folkevalgte eller offentlig ansatte. Bruk av internering og fengsel for å trakassere og fjerne politiske motstandere eller annerledestenkende krenker grunnleggende menneskerettigheter. Myndigheters mishandling eller tortur og andre former for grusom, inhuman og nedverdiggende behandling eller straffemetoder krenker kristen lære og må derfor fordømmes og/eller bekjempes av kristne og kirker overalt og til alle tider. Kirken betrakter slaveri, utøvelse av eller bestilling av folkemord, krigsforbrytelser, forbrytelser mot menneskeheten og angrepskrig som avskyelige onder. Slike onder er ødeleggende for menneskeheten, oppmuntrer til straffevegring og må derfor bli betingelses-

løst forbudt av alle styresmakter og aldri tolerert av kirken (UMC 2012a:134-135)

Det er også to tydelige henvisninger til menneskerettighetene i kapitlet om *det sosiale samfunn*:

Vår respekt for alle menneskers medfødte verdighet får oss til å kreve erkjennelse, beskyttelse og iverksettelse av *Verdenserklæringen om menneskerettighetene*, slik at samfunnsmyndigheter og enkeltindivider kan gjøre krav på og nyte sine universelle, udelelige og umistelige rettigheter (ibid:116)

Like rettigheter uavhengig av seksuell legning: Alle mennesker har visse grunnleggende friheter og menneskerettigheter. Vi forplikter oss til å støtte disse rettighetene for alle mennesker, uansett deres seksuelle legning (ibid:120)

I tillegg står *menneskerettigheter* nevnt i forbindelse med paragrafer om landbruk (ibid:132) og handelsavtaler (ibid:133), mens *rettigheter* nevnes i paragrafer for etniske minoriteter, religiøse minoriteter, barn, ungdom, eldre, kvinner, menn, innvandrere, funksjonshemmede, tilgang til informasjons- og kommunikasjonsteknologi, kollektive forhandlinger og samvittighetsfrihet.

Når det gjelder Book of Resolutions finnes det mange resolusjoner som refererer til menneskerettighetene. En grunnleggende side ved menneskerettighetene uttrykkes når det sies: “We hold governments responsible for the protection of the rights of the people” (UMC 2012b:617). Dette understrekes også av *Njål Høstmælingen* når han sier at individene har rettighetene, mens myndighetene har de motsvarende pliktene (Høstmælingen 2010:11).

I resolusjonen “Globalization and Its Impact on Human Dignity and Human Rights” sies det at menneskeverdet - som er iboende og medfødt - er grunnlaget for menneskerettighetene og at vi beskytter menneskeverdet nettopp ved å arbeide for menneskerettighetene. Det samme understrekes i det innledende sitatet av *Kofi Annan*:

Human rights are what make us human.

They are the principles by which we create the sacred home for human dignity. Human rights are what reason requires and con science commands (UMC 2012b:714).

Menneskerettighetene omtales videre som Guds gave til alle mennesker, og engasjement for dem tolkes som en viktig del av kirkens oppdrag i verden fordi det å være engasjert i kampen for menneskerettighetene handler om å akseptere “God’s gift of love in Jesus Christ who has come to affirm all God’s people as they are – as individuals and people in community together” (ibid:715-716). Derfor påtar kirken seg også denne utfordringen: “We are challenged to globalize an ethos that respects and protects human rights so that all ‘could have life – indeed,...live life to the fullest’ (John 10:10b) as God intends” (ibid:715).

Det henvises i resolusjonen også til en uttalelse fra Biskopsrådet i Metodistkirken i forbindelse med 50-årsjubileet for Verdenserklæringen i 1998:

As Christians, loving our God and loving our neighbor together advance the imperatives of human rights. Human rights enable us to express in concrete ways our love for one another by assuring that each person’s value is recognized, maintained, and strengthened (ibid:716).

I en annen resolusjon oppfordres alle lokalmenigheter å tilby undervisning som kan føre til større forståelse og engasjement for menneskerettighetene, og kirkens sentrale råd oppfordres til samarbeid med menneskerettighetsorganisasjoner som Amnesty International og Human Rights Watch. Dette omtales som å være “i overensstemmelse med kirkens profetiske tradisjon” (ibid:625). Det er interessant at dette uttrykket brukes nettopp når det snakkes om samarbeid med andre. Jeg tenker at dette reflekterer noe viktig i Metodistkirkens forståelse av menneskerettigheter: Det er overhodet ikke noe behov for å monopolisere dem. En slik monopolisering, som for eksempel kan komme til uttrykk gjennom å hevde at menneskerettighetene bare kan begrunnes og motiveres gjennom kristendommen eller at menneskerettighetene har eksklusivt opphav i kristen tradisjon, ville vært temmelig fjern fra

metodistisk tenkning. Kirken har sin begrunnelse for menneskerettighetsengasjementet, basert på egen teologi og tradisjon. Samtidig er det en stor forståelse for at andre, både religiøse og ikke-religiøse, kan slutte seg til menneskerettighetene med sine egne begrunnelser, og at samarbeid er helt uproblematisk. At det var slik da Verdenserklæringen ble vedtatt, var en forutsetning for at det var mulig å komme fram til enighet (Eidsvåg og Larsen 1997:81). Denne brede tilslutningen til menneskerettighetene er fortsatt nødvendig. For å realisere dem trengs det allianser mellom alle mennesker av god vilje.

Det er ingen tvil om at Metodistkirken både forstår menneskerettighetene som noe vi som kirke kan slutte oss til, at de utmerket godt kan tolkes i lys av metodistisk tradisjon og teologi og at de representerer et unikt verktøy for å fremme menneskeverdet i dagens verden. Selv om Wesley ikke var så tydelig på menneskerettighetene som vi av og til ønsker at han skulle være(!), ligger det i hans teologi noen viktige ansatser. Disse er videreutviklet av senere metodistteologer på måter som gjør menneskerettighetsengasjement til en sentral side ved metodismens samfunnsengasjement og en viktig del av kirkens oppdrag.

Både de sosiale prinsipper og Book of Resolutions, som begge springer ut fra kjernen i metodistisk teologi og som derfor forteller om Metodistkirkens måte å tenke teologisk på, bygger tydelig på et menneskesyn der den enkeltes gudgitte menneskeverd og menneskerettigheter står i fokus. Dette har sammenheng med grunntrekk i metodistisk teologi, særlig troen på at alle mennesker er skapt i Guds bilde og overbevisningen om at hele tilværelsen og alt menneskelig er arena for Guds nåde. Den nåden som betegner både Guds kjærlighet til alle mennesker og som understreker nådens forvandlende kraft, ligger på avgjørende måter til grunn for prinsippene og resolusjonene. Det samme gjør den metodistiske forståelsen av forholdet mellom tro og gjerninger og begrepet sosial hellighet. Slik blir menneskerettighetene også uttrykk for nestekjærligheten og våre forpliktelser overfor andre mennesker.

Auslutning

I denne artikkelen har jeg forsøkt å vise hvordan man i metodistisk tradisjon har kommet til rette

med tanken om universelle menneskerettigheter og hvordan man kan argumentere teologisk for menneskerettslig tenkning innen denne tradisjonen.

I likhet med hva som er tilfelle for de fleste religiøse tradisjoner har det også innen metodismen vært gjort mye for å finne begrunnelser for menneskerettighetene innen egen tradisjon. Dette har vært en naturlig utvikling av det generelle samfunnsengasjementet og har gjort menneskerettighetsengasjementet tydelig og sterkt. I dag framstår dette som en "utfoldelse av evangeliet" (Meistad 1992:311) og dermed som en viktig del av kirkens oppdrag.

Gjennom oppgaven har jeg forsøkt å vise at det går en tydelig linje fra grunntrekk i metodistisk teologi via samfunnsengasjementet til menneskerettslig tenkning. Fordi denne sammenhengen er så tydelig, fordi Metodistkirken i dag har et så omfattende menneskerettighetsengasjement og fordi Metodistkirken er en så betydelig kirke i verdensmålestokk, både i antall medlemmer og engasjement i blant annet FN, vil jeg hevde at metodismen, sammen med mange andre tradisjoner, både kan sees på som en inspirasjonskilde til tanken om universelle menneskerettigheter og har bidratt til å styrke grunnlaget for menneskerettighetene.

Kilder

Eidsvåg, Inge og Larsen, Lena (red.): *Religion, livssyn og menneskerettigheter i Norge*. Universitetsforlaget 1997.

Høstmølingen, Njål: *Hva er menneskerettigheter?* Universitetsforlaget 2010.

Jennings, Theodore W. Jr: *Good News to the Poor. John Wesley's Evangelical Economics*. Abingdon Press 1990.

Kirkens Nødhjelp, FIAN, Frikirkenes Globale Informasjon, Mellomkirkelig Råd og Kirkens U-landsinformasjon: *Håp for verden. Kirken og menneskerettighetene*. 1998.

Marquardt, Manfred: *John Wesley's Social Ethics. Praxis and Principles*. Abingdon Press 1992.

Meistad, Tore: *Frelsens veg. Teologi og etikk i wesleyansk tradisjon*. ALH-undervisning 1992.

Runyon, Theodore: *The New Creation: John Wesley's Theology Today*. Abingdon 1998.

United Methodist Church, The: *The Book of Discipline*. The United Methodist Publishing House 2012a.

United Methodist Church, The: *The Book of Resolutions*. The United Methodist Publishing House 2012b.

Weber, Theodore R.: *Politics in the Order of Salvation. New Directions in Wesleyan Political Ethics*. Abingdon Press 2001.

Menneskerettighetene som rettighet og forpliktelse

Dag Nygård,
spesialrådgiver, Norges Kristne Råd

Diskusjoner om forholdet mellom myndigheters makt og borgernes behov for beskyttelse mot overgrep fra myndighetene har pågått gjennom historien fra antikken via opplysningstiden og fram til utviklingen av det menneskerettighetsregimet som har vokst fram etter 2. verdenskrig.¹

Det er imidlertid vanskelig å hevde at den moderne forståelsen av menneskerettighetene har sitt opphav i en bestemt filosofisk, religiøs eller politisk tradisjon. Når Micheline R. Ishay i sin fremstilling av utviklingen av de moderne menneskerettighetene trekker linjene bakover i tid, konstaterer hun: «Modern ethics is indebted to a worldwide spectrum of both secular and religious traditions.»²

Menneskerettighetene ble til i en prosess der mennesker fra ulike politiske, kulturelle, religiøse og livssynsmessige tradisjoner møysommelig arbeidet seg frem til den felles plattform FNs tredje generalforsamling vedtok 10. desember 1948: FNs verdenserklæring om menneskerettigheter. Samtalene om utforming og innholdet var ikke friksjonsfrie. Noe som bl.a. kom til uttrykk i debatten mellom de muslimske landene Saudi Arabia og Pakistan når art. 18 og retten til konvertering ble diskutert i FNs hovedforsamling.³ Skillelinjene gikk således mer mellom ulike fortolkninger internt i religionene som mellom dem. Bakteppet var de umenneskelige lidelser som var påført mennesker i første halvdel av det 20. århundre, gjennom overgrep fra totalitære ideologier som nazismen, fascismen og kommunismen og sammen med erkjennelsen av kolonimaktens undertrykkelser.⁴

Erklæringen dannet basis for en ny internasjonal rettsorden der menneskerettighetene ble utmeislet i ulike rettslige konvensjoner som er ratifisert av konvensjonspartene og i mange tilfeller inkorporert i nasjonal lovgiving.

Overvåkingsorganer i FN-systemet kan granske

medlemsstatene, fremme kritikk og be om at misforhold rettes opp. I den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg kan innbyggerne i Europarådets medlemsstater fremme sine saker etter at saken har passert gjennom alle nasjonale rettsinstanser.

Menneskerettighetene er etter min forståelse et uttrykk for en internasjonal solidaritet der nasjonalstater har gitt avkall på suverenitet. Det settes skranker for myndigheters inngripen overfor enkeltindivider og majoritetens mulighet til i demokratiets navn å krenke minoriteters rettigheter. Den grunnleggende tanke finnes i innledningen til Verdenserklæringen: «...anerkjennelser at iboende verdighet og av like og uavhengelige rettigheter for alle medlemmer av menneskeslekten er grunnlaget for frihet, rettferdighet og fred i verden...»⁵

Dette verdipremiss bekreftes i artikkel 1 i erklæringen: «Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd.»

Det foreligger ingen filosofisk eller religiøs definisjon av frihetsbegrepet som legges til grunn. Friheten må etter min oppfatning forstås innenfor rammen av den politiske konteksten verdenserklæringen er blitt til i. Dens fokus på individets frihet er ikke ensidig promotering av egen frihet på bekostning av andres. Individets frihet stopper der dets frihetsutøvelse begrenser andres.⁶ Den gir rett til autonomi på en rekke livsområder, plikt til stater å sikre at rettigheter blir oppfylt og beskyttelse mot vilkårlig og diskriminerende behandling. Lindholm gir en systematisk oppstilling av 40 ulike menneskerettslige goder med henvisning til både politiske og konvensjonsbaserte kilder.⁷ Godene er både friheter *til* og friheter *fra*.

Rettigheter og friheter var ikke noe nytt som

kom med verdenserklæringen. Det nye var erkjennelsen av rettighetenes universelle og uavhengelige karakter.⁸ Tidligere tiders traktater og rettighetserklæringer kunne være begrenset til stand, eierskap, kjønn, religion mm. Verdenserklæringen fastholder det enkelte menneskes unike verdi «uavhengig av rase, farge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller annet forhold.» Det finnes ikke noe medfødt «utenforskap» i menneskerettslig forstand. Det er iboende rettigheter som ingen tilkjenner deg som fortjeneste. Du har dem i kraft å være en del av menneskeheten.

Som nevnt tidligere er det ingen bestemt religiøs eller filosofisk tradisjon som kan påberope seg det historiske eierskapet til menneskerettighetene. Anne Bente Hadland peker på dette som en årsak til at Verdenserklæringen lot seg realisere.⁹ Det er like enkelt å identifisere forsvar for menneskerettighetsidealene basert på religion og livssyn som det er å konstatere at religion og livssyn har bidratt til å rettferdiggjøre de mest brutale overgrep mot mennesker. Dette er ikke bare historiske fakta som kan føres tilbake til f.eks. religionskrigene som herjet i Europa i det 16. og 17. århundret, tidligere tiders inkvisisjon og korstog, den vitenskapelige ateismes brutalitet mot politiske og religiøse dissidenter i Sovjetunionen og Hitlers bruk av Luthers antijødiske skrifter.

Vi tilhører en generasjon som har vært og stadig er vitne til hvordan religion blir anvendt som en komponent for å rettferdiggjøre og forsterke konflikter mellom til etniske grupper, kryssende politiske interesser og konkurrerende samfunns-systemer. Religiøs tilhørighet har blitt brukt som identitetsmarkør i et spill som har fratatt tusener den mest fundamentale av menneskerettighetene: Retten til liv. Konflikten i Nord-Irland og 90-tallets kriger på Balkan kan tjene som eksempler på dette. Bibelen er brukt til å rettferdiggjøre raseskillet i USA og apartheidregimet i Sør-Afrika. Islamske ekstremister motiverer til terror og vold gjennom sin tolkning av Koranen. I India terroriserer hindunasjonalister kristne og muslimer, mens den myanmarske buddhistmunken Ashin Wirathu leder en voldelig kampanje mot landets muslimer.

Sett i lys av den tragiske bakgrunn som samlet

verdenssamfunnet om et felles mål etter 2. verdenskrig, handler menneskerettighetene imidlertid ikke bare om rettigheter. Her er også en forpliktelse som ikke bare påhviler nasjonalstater, men også samfunnsinstitusjoner og enkeltpersoner: «...et felles mål for alle folk og alle nasjoner, for at hvert individ og hver samfunnsmyndighet, med denne erklæring stadig i tankene, skal søke gjennom undervisning og oppdragelse å fremme respekt for disse rettigheter og friheter, ...»¹⁰

Videre avsluttes erklæringen med å slå fast i artikkel 30: «Intet i denne erklæring skal tolkes slik at det gir noen stat, gruppe eller person rett til å ta del i noen virksomhet eller foreta noen handling som tar sikte på å ødelegge noen av de rettigheter og friheter som er nevnt i Erklæringen.»¹¹

Tros- og livssynsamfunnene er sammen med foreldre og utdanningsvesenet, viktige aktører i oppdragelse og holdningsdannelse. De har også en intern moralsk forpliktelse til å bidra til respekt for medlemmenes egen religionsfrihet. Sosial kontroll, utstøtingsmekanismer og trusler mot dem som velger å forlate tros- eller livssynsamfunnet er uforenlig med menneskerettighetenes ånd.

Dersom tros- og livssynsamfunnene skal ivareta sitt ansvar for å realisere verdenserklæringens mål, vil jeg peke på tre forhold som er sentrale:

1. Den kritiske analysen av religiøse tekster fra egen tradisjon som har blitt og kan bli misbrukt til holdninger og handlinger som strider mot menneskerettighetenes ånd.
2. Utvikling av et forsvar for menneskerettighetenes verdier basert på tolkning av tekster fra egen tradisjon.
3. Gjennom undervisning, forkynnelse og informasjon overfor tilhørige og sympatisører styrke kunnskapen om og den tros- eller livssynsbaserte tilslutningen til de bærende ideer i menneskerettighetene.

I boken «Religion, Livssyn og menneskerettigheter i Norge» utgitt på Universitetsforlaget i 1997, har representanter fra ulike religiøse tros-samfunn og ikke-religiøse livssyn redegjort for ulike sider ved tenkningen om menneskerettigheter i sin tradisjon. Som en av

bidragsyterne i boken, undrer jeg i ettertid på om denne samtalen ble avsluttet for tidlig. Sett i lys av utviklingen i etterkant mener jeg det er behov for ytterligere refleksjon der vi også i fellesskap våger å løfte fram og belyse de forhold jeg har nevnt under pkt 1. ovenfor. Denne kritiske analysen vil kunne bidra til å gi verdifull innsikt i hvordan ulike religiøse tekster har blitt og kan bli misbrukt til å undergrave respekten for menneskerettighetene. Uten identifisering og erkjennelsen av potensialet for misbruk, vil det tros- eller livssynsbaserte forsvaret for menneskerettighetene lett kunne fremstå som festtalepreget selvforsvar.

Noter

1. Njål Høstmælingen. *Hva er menneskerettigheter*. 2. utgave. Universitetsforlaget 2010, s. 12.
2. Micheline R. Ishay. *The History of Human Rights: From Ancient Times to the Globalization Era*. University of California Press 2008, s. 7.
3. Tore Lindholm. *Menneskerettighetenes forhold til religion og livssyn: en problemoversikt i Religion, livssyn og menneskerettigheter i Norge*. Inge Eidsvåg og Lena Larsen (red.) Universitetsforlaget Oslo 1997 s 45.
4. Høstmælingen. s. 13
5. <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>. Innledning
6. Ibid artikkel 29.2.
7. Lindholm. s. 34-35.
8. Høstmælingen. s. 12
9. Anne Bente Hadland. *Katolisismen i Religion, Livssyn og menneskerettigheter i Norge*, Eidsvåg og Larsen (red.) Universitetsforlaget 1997, s 81.
10. <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>. Innledning

11. Ibid. Artikkel 30.

Sekularitet og sekularisering som ramme og utfordring

Dag Nygård,
spesialrådgiver, Norges Kristne Råd

Ulike varianter av begrepet sekulær skaper forskjellige assosiasjoner alt etter sammenhengen det brukes i og ståstedet til den som anvender det eller reagerer i forhold til det. Det er derfor nødvendig både å avklare hva de ulike begrepsvariantene innebærer og forstå sammenhengen de benyttes i.

Ut fra sitt etymologiske opphav er begrepet verdimesig nøytralt: «Saeculum» betegner det som hører livet i denne verden til, i motsetning til det som hører til det «hinsidige».¹ Som allment kjent, finner ord og uttrykk nye anvendelser og endrer meningsinnhold i takt med språkutviklingen. Slik også med begreper utledet av «Saeculum». Sekularisering ble det kalt når katolske munk forlot klosteret og etter reformasjonen fant begrepet anvendelse som betegnelse på den eiendomsoverdragelse som fant sted når protestantiske fyrster overtok kirkelige eiendommer.²

Begrepet sekularisering kan på den ene side være et uttrykk for en prosess i *samfunnet* der oppslutningen om religiøse institusjoner, ritualer og dogmer synker og personlig etterlevelse av religiøst begrunnede moralske regler blir mindre viktig. Slike utviklingstrekk kan fanges opp i sosiologiske undersøkelser og dokumenteres gjennom statistiske data. Ved å sammenligne data over en kortere eller lengre tidsperiode kan man si noe om en utvikling i retning av mer eller mindre omfattende sekularisering. Ut fra en slik tilnærming er det mange indikasjoner på at det norske samfunnet beveger seg i retning av å bli mer sekulært.

På den annen side kan sekularisering forstås som en politisk prosess der man endrer eksisterende historiske bånd mellom *staten* og en bestemt religiøs tradisjon i retning av et tydeligere skille mellom de politiske strukturer på den ene siden og religiøse institusjoner på den andre side. Den politiske idé som ligger til grunn for dette kan kalles sekularisme. Formålet er å skape et

rammeverk for staten både juridisk og operasjonelt som bygger på prinsippet om sekularitet; - uten forpliktende referanser til et nærmere definert religiøst trossystem eller ikke-religiøst livssyn, og uten diskriminering av ulike tros- eller livssynssamfunn og enkeltmedlemmer av disse.

Sekularismen er en tilnæringsmåte for forholdet mellom stat og religion og forholdet mellom samfunnet og det religiøse uttrykkets plass i det offentlige rom. Det er anerkjennelsen av det multikulturelle, -religiøse og -ideologiske samfunnet som ligger til grunn for de sekularistiske prinsipper som mer eller mindre indirekte er uttrykt i de internasjonale menneskerettighetsnormene.

Statens oppgave er innenfor nærmere definerte rammer å sikre mulighetene for en fri utveksling av tanker og ideer; - politisk, filosofisk og religiøst. Denne menneskerettslig baserte sekularismen utgjør et stort rom mellom den tidligere Sovjetstatens totalitære ateistiske diktatur på den ene siden og Irans prestestyrte teokratiske diktatur på den andre siden. Disse to ytterpunktene kan vanskelig forstås innenfor rammen av det sekulære, da de ut fra hvert sitt utgangspunkt representerte og representerer en statlig ideologisk monopol med brutal ensretting og indoktrinering, - uten respekt for og anerkjennelse av enkeltmenneskers integritet og samfunnets pluralitet.

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg har ved flere anledninger understreket sekularitetsprinsippets krav om upartiskhet som en europeisk norm for interaksjonen mellom staten og religiøse tradisjoner og organiserte uttrykk for disse.³ Samtidig er det som Ingvill Thorson Plesner påpeker, ikke mulig på bakgrunn av domstolens avgjørelser å peke på en entydig rettslig forståelse av prinsippet.⁴ Anvendelsen av det sekulære prinsipp gir ulike

stater et skjønnmessig handlingsrom (margin of appreciation), der den historiske bakgrunnen for landets politiske tradisjoner kan tillegges vekt. Det vil falle utenfor rammen for denne artikkel å gå nærmere inn på relevante saker fra den Europeiske menneskerettighetsdomstolen her.

Mange vil hevde at vi i Norge har utviklet en særlig variant av sekularismen. Det er min oppfatning at det er religionspolitikken basert på sekularismen som har noen særtrekk. Det er u diskutabelt at vår modell for økonomisk likebehandling av trossamfunn er særnorsk og representerer noe unikt som vekker både internasjonal oppsikt og anerkjennelse. Dette til tross for at f.eks. Island og Italia har ordninger som har noen likhetstrekk med den norske. På andre områder vil en kunne si at den norske religionspolitikken er mindre utviklet enn i land det er naturlig å sammenligne seg med. Det gjelder bl.a. religiøs betjening i offentlige helseinstitusjoner, fengsler og militærvesen. Referanser her kan f. eks. være Sverige og Nederland. Videre har England åpnet opp for utforming av politiuni-former tilpasset muslimer og sikher.

Andre punkter som vil kunne diskuteres i denne sammenheng er Grunnlovens særbestemmelse i § 16 om Den norske kirke som «Norges Folkekirke», Kongens bekjennelsesplikt og edsavleggelse i samme lov, - henholdsvis §4 og §9, og det forhold at nasjonalforsamlingen fremdeles gir særskilte lover for denne kirke. Professor Eivind Smith konkluderer med at staten konvensjonelle preg er svekket etter grunnlovsendringene i 2012, samtidig som det ikke er mulig å forfekte at statens nå er blitt entydig sekulær.⁵ Det endrede forvaltningsmessige rammeverk søker å videreføre en særskilt offentlig real- og symbol-politisk omsorg for Den norske kirke innenfor tilnærmede sekularistiske idealer.

Disse noe sprikende hensyn lå til grunn for mandatet til det offentlige utvalget som i pe-rioden 2010 - 12 på vegne av Regjeringen foretok en grundig gjennomgang av aktuelle religionspolitiske utfordringer i Norge. Arbeidet er presentert i NOU 2013:1 «Det livssyns åpne samfunn». Sturla Stålsett ledet et bredt sammensatt utvalg der ulike politiske partier, religioner og livssyn var representert sammen med andre

fagfolk innenfor ulike relevante disipliner. At rammene for Stortingets stat-kirkeforlik av 2008 opplevdes begrensende for utvalget, kommer tydelig frem i kapittel 10 der utvalget løfter blikket ut over forlikets horisont og foreslår endringer i den nye §2 i grunnloven, - den såkalte verdiparagrafen.⁶

Som utgangspunkt for diskusjonene i utvalget utformet man åtte grunnleggende prinsipper som religionspolitikken bør baseres på.⁷ De tre første av disse referer direkte til menneskerettslige forpliktelser på feltet, mens de fire neste inneholder videreføring av norsk politisk tradisjon for aktiv tilrettelegging for enkeltmenneskers og organiserte gruppes utøvelse av religion og livssyn.

Det siste og åttende punktet er særlig interessant i denne sammenheng: «Alle bør akseptere å bli eksponert for andres tros- og livssynspraksis i det offentlige rom.» Prinsippet angir en forventning om at både offentlige myndigheter og befolkningen i sin alminnelighet skal anerkjenne og tolerere at tro og livssyn ikke bare har en synlig plass i det offentlige rom, men også at religiøse mennesker i sin ytre fremtoning skal kunne bære plagg og symboler som tilkjenner denne tilhørighet. Det er bl.a. på dette punktet at enkelte av dissensene fremkommer i utvalget. Dette korresponderer for øvrig med den alminnelige offentlige debatt om spørsmålene, både nasjonalt og internasjonalt.

Det viser ytterligere, som tidligere påpekt, at sekularismen på den ene side ikke er et entydig prinsipp. På den annen side kan den som Leirvik påpeker, fungere som et felles språk for dialog.⁸ Jeg vil i denne sammenheng formulere sekulariteten som en fortolkningsramme, - et åpent rom der vi fra ulike utgangspunkt kan møtes som den vi er og drøfte hvordan vi best kan leve sammen i respekt for hverandres særpreg og humanitet, uten hegemonistiske baktanker. Forutsetningen for at dette kan fungere er at det enkelte tros-/livssynssamfunn internt tar samtalen om sekularitetens prinsipielle innhold og praktiske utfordringer og utvikler forståelse for og støtte til disse spillereglene.

Med *sekulariteten* som ramme kan religiøse trossamfunn bekjempe generell *sekularisering* i samfunnet og arbeide for utbredelsen av sin tro,

sin praksis og sine normer.

Noter

1. Oddbjørn Leirvik. *Religionsdialog, sekularitet og eit felles forpliktande språk i Sekularisme - med norske briller*, Bangstad, Leirvik og Plesner (red.) Fagbokforlaget 2012, s. 8.
2. Ibid s. 8
3. <http://hudoc.echrcoeinteng?i=001142196#%22itemid%22:%22001-142196%22>} *Magyar Keresztény Mennonita Egyház and Others v. Hungary*, og <http://hudoc.echrcoe.int/eng?i=001-60936#%22itemid%22:%22001-60936%22>} Refah Partisi (The Welfare Party) and Others v. Turkey
4. Ingvill Thorsen Plesner. *En menneskerettighetsbasert sekularisme i Sekularisme - med norske briller*. Bangstad, Leirvik og Plesner (red.) Fagbokforlaget 2012, s. 183.
5. Eivind Smith. *Norge som sekulær stat: Et konstitusjonelt perspektiv i Sekularisme - med norske briller*. Bangstad, Leirvik og Plesner (red.) Fagbokforlaget 2012, s. 108ff.
6. NOU 2013:1 «Det livssyns åpne samfunn» s. 114ff.
7. Ibid s. 17 og 106.
8. Leirvik, s. 14ff.

Mer omstilling enn integrering

Lemma Desta,
koordinator, Flerkulturelt kirkelig nettverk

Innledning

Med økt ankomst av flyktninger til Europa og Norge, har integrering blitt et tema alle snakker om. Fasiten er som regel at vi trenger bedre integrering. Men jeg lurer på om det virkelig er bedre integrering vi trenger? Kan bedre integrering løse problemene? Jeg mener vi heller trenger en grunnleggende omstilling i norsk politikk og samfunnsnivå. Vi trenger omstilling - ikke bare i måten vi lever på, men også måten vi tenker om samfunnet. Vi trenger nytenking og visjon for det norske samfunn.

Virkeligheten

Migrasjon (menneskelig bevegelse fra et sted til et annet) er ikke et nytt fenomen, verken i Norge eller internasjonalt. Det har alltid vært en del av samfunnsutviklingen. Migrasjon har endret den demografiske sammensetningen (særlig etnisk og religiøs) flere steder i verden. Dette gjelder også i de nordiske landene. Verden blir mer global og innvandringen bringer den globale verden hit til Norge med dens gleder og utfordringer. Selv om Norge har mer enn 1000 års erfaring med migrasjon, så har endringene de siste 40 årene vært dramatiske. Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at det bor mennesker fra 222 land i Norge. Ved inngangen til 2015 var det 669 400 innvandrere og 135 600 norskfødte med innvandrereforeldre i Norge. De har kommet hit som faglærte eksperter og arbeidskraft, på grunn av familierelasjoner, som flyktninger (både kvote og asyl) og studenter. Landet er i ferd med å bli et sammensatt samfunn bestående av folk som har vært her lenge (majoriteten), og folk som har kommet nylig og er blitt/skal bli del av samfunnsfellesskapet. Vi er nødt til å finne ut hvordan vi skal leve sammen og bygge et felles samfunn som er godt for oss alle.

Utfordringene

Migrasjon er en krevende prosess både for de menneskene som reiser og for samfunnet som tar imot dem. Når man utvandrer, reiser man fra

familie, venner og sitt eget fødeland. Man reiser fra kjente omgivelser og minner. Det er ikke bare det at man reiser fra mye, men man reiser til et nytt land der man verken kan språket eller kjenner noen. En slik reise er i seg selv psykisk utfordrende. Den utfordrer verdier og referanserammer, og aktualiserer spørsmål om identitet og tilhørighet.

Migrasjon medfører utfordringer for verts-samfunnet også. Mennesker fra alle verdens-hjørner med ulike erfaringer befinner seg i Norge. Mangfoldet er større enn noen gang før. Den avspeiles i ulike språk, etnisk og/eller nasjonal opprinnelse og religiøs tilhørighet. Ingen har oversikt over hvor mange etniske grupper eller språk som finnes i Norge i dag. Norge er i ferd med å bli et mangfoldig samfunn. Kulturer, normer og verdier som innflytterne bringer med seg møter det eksisterende. Det pågår en prosess av nyorientering på begge hold. Innflytterne forsøker å lære å beherske det norske språket, ta del i det norske samfunn, og det norske samfunn må forholde seg til økt mangfold.

Integrering/inkludering eller flerkulturelt samfunn?

Norsk innvandringsdiskurs er fortsatt uklar om hvordan relasjonen mellom innvandrere og befolkningen for øvrig skal være, og hvordan det nye og framtidige Norge skal formes. Skal det være mer integrering og/eller mangfold? Skal vi danne et nytt «vi/det nye norske» eller fornye «det gamle norske»? For noen år siden var fokuset på «integrering» - altså at innvandrerne skulle integreres i det norske samfunn. Det var et ensidig fokus på opplæring i norsk språk og kultur, slik at man kunne bli raskt assimilert inn i samfunnet. Deretter dreide fokuset mot «integrering og inkludering», der man viste at prosessen har to sider. «Integrering» plasserer ansvaret på innflytterne, mens «inkludering» plasserer ansvaret på samfunnet. Innvandrerne må integrere seg, og det norske samfunnet skal

inkludere dem. I dag omtales Norge som et flerkulturelt samfunn. Det er nytt steg i integrering/inkluderingsdebatten i Norge. Men selv om vi hører om det flerkulturelle samfunn, finnes det ikke noen strategi for hvordan det flerkulturelle mangfoldet i Norge utformes. Signalene fra alle hold er preget av usikkerhet. Når noen snakker om Norge som et flerkulturelt samfunn vekker det blandede reaksjoner. Noen er stolte over det, mens andre bekymrer seg over det. Debattene om mangfold virker polariserende, hvor de som er kritiske til det flerkulturelle mangfold stemples som rasister, mens de som snakker positivt om mangfold anses som naive.

Vi trenger både mangfold og samhold. Mangfold er rikdommen og er her for å bli. Vi må venne oss til det, og finne strategier for både å benytte det gode med mangfold samtidig som vi finner måter å overføre eller gjenskape et mangfoldig samhold. Det nasjonale samfunnsfellesskapet er grunnlag for samhold på tvers av mangfold. For å skape en mindre smertefullt overgang fra ensidig majoritetskultur til en mangfold felleskultur og nasjonalfellesskap, må det iverksettes en del endringer:

- Vi må slutte å skille mellom innvandrere og nordmenn i hverdagspråket. Det samme gjelder bruken av begrepet «etnisk norsk». Den type språkbruk opprettholder et kunstig skille mellom landsmenn. Det er forståelig at det kan være behov for statistikk som måler innvandrere mot den øvrige befolkningen for å kompensere for de ulike utgangspunktene, men dette må bare begrenses til overgangsfase.

- Vi må utvide forståelsen av begrepet «norsk». Vi må endre forståelsen av å være norsk fra etnisk til en geografisk og språklig. Å være norsk må knyttes til språk og landet Norge hvor vi har lovlig opphold. Alle som søker statsborgerskap, oppfyller vilkårene og er innvilget opphold må anses som norske - uansett etnisitet, fødested, utseende, tros- og livssynstilhørighet. Vi er nødt til å justere vårt bilde av «norsk» fra det tradisjonelle Kari og Ola Nordmann. Vi får stadig flere nordmenn som har ikke-hvit hudfarge. Utfordringen ligger i å akseptere og vise at norske statsborgere med annerledes utseende og annerledes navn også er nordmenn.

- Diskrimineringsloven bør være mer presis ved å forby diskriminering på grunn av navn i samme kategori som religion og livssyn. Begrepet «etnisitet» i denne loven er upresis og vanskelig å håndheve siden norske myndigheter ikke registrerer etnisk bakgrunn av borgere i Norge. Navn, utseende (i noen tilfeller) og opprinnelse/fødested er derimot lett å identifisere.

- Det trengs endring i norsk statsborgerskapslovgivning slik at det å bli født i Norge utløser et tilbud om å bli norsk statsborger. Spørsmålet om dobbelt statsborgerskap bør drøftes, siden mange alltid vil ha tilknytning til både opprinnelseslandet og sitt nye hjemland.

- Siden norsk språk er en viktig del av å være norsk statsborger er det naturlig at det gis gratis og pedagogisk god norskopplæring til alle som oppfyller vilkårene for oppholdstillatelse.

- Mange av innflytterne lever med et håp om en dag å returnere til opprinnelseslandet, og gjør derfor lite for å integrere seg her. Disse holdningene må endres. Norge er også deres land. De er nødt til å lære mer om landet; geografi, historie, kultur osv, og de bør engasjere seg lokalt: i barnehage og skole, idrettsklubber og interesseorganisasjoner.

- Mange familier med innvandrerbakgrunn trenger veiledning og råd om hvordan de skal forholde seg til arven fra opprinnelseslandet og bygge tilhørigheten til Norge og det norske samfunn.

- Det kreves følgende endringer i skoleverket, i trossamfunnene, frivillighet og næringslivet:

Skole

I den norske skoledebatten har fokuset de siste årene vært på kunnskapsøking. De internasjonale testene vi måler oss mot har ført til at politikerne er opptatt av tiltak for å løse realfagproblemet. Kunnskap er viktig, men skolen har en større oppgave enn bare å formidle kunnskap og ferdigheter. Den skal forme barn og ungdom, og gjøre dem i stand til å møte dagens og morgendagens utfordringer. Hva betyr dette med tanke på å være «norsk»? Det betyr at skolen må holde standarden på nivå med andre sammenliknbare land samtidig som den må være arena for å lære

å elske landet og føle ansvar for dets framtid. Det er ikke nasjonalisme de skal lære, men lojalitet og ansvar. Ungdom må lære om samfunnsutfordringer og oppøves til medansvar for å finne løsninger. Skolen har en viktig rolle i å forme ungdommene til å vise samfunnsansvar og engasjement for landet sitt og for den globale verden. Det er i skolen barna vokser fysisk, intellektuelt og sosialt. Skolen må være med å motvirke segregering og heller bidra til byggingen av et felles norsk tilhørighet uansett bakgrunn.

Trossamfunn

Hva betyr religioner for det å være «norsk»? Hvilke roller har tro og trossamfunnene i dannelsen av det «norske»? Når vi drøfter religionenes betydning for utformingen av det «norske» er vi nødt til å starte med den historiske arven. Norge er et land med lang erfaring med kristen tro. Kristendommen er fortsatt majoritetsreligion, men ikke lenger statsreligion. Det norske samfunnet har vært nært knyttet til kristen tro, slik det kommer til uttrykk gjennom språk, litteratur, musikk, arkitektur og politikk. Fra dåp, via konfirmasjon og bryllup til begravelse. Både gjennom vanskelige tider og vanlige dager har kristen tro spilt en rolle i livet til det norske folk. Men på grunn av innvandringen har Norge blitt et samfunn med religiøst og livssynsmessig mangfold. Dette mangfoldet er et faktum, og utfordringen er hvordan vi kan styrke tilhørigheten til samfunnet og motvirke at mangfoldet i religion og livssyn ikke misbrukes til å skape avstand mellom borgerne. Dette er et ansvar som politiske og religiøse ledere må ta på alvor. Fra den religiøse siden trengs det teologiske avklaringer om hvordan vi forholder oss til hverandre som minoritet/ majoritet, historiske/ nyankomne og ulike men likeverdige?

Grunnloven sikrer religionsfrihet (§16) og ytrings- og foreningsfrihet (§ 100, § 101) i samsvar med regelverk på internasjonalt (Menneskerettighetserklæringen § 18) og regionalt nivå (Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen § 9). Politikerne har et ansvar for å sikre borgernes trosfrihet og ikke ta side med majoritet eller minoritet. Trossamfunnene har selv et ansvar for å tilpasse sin teologi og lære til den norske kontekst. Dersom norske medlemmer av en religion ut fra religiøs overbevisning velger å ikke delta i samfunnslivet

(lære språket, ta utdanning, delta i arbeidslivet, betale skatt, delta i lokalsamfunn), da må trossamfunnet holdes ansvarlig. Det må kreves større åpenhet og ansvar fra trossamfunnsledere. De trossamfunnene som har vært her lenge har et spesielt ansvar for å dele erfaringer og ressurser med de nye trossamfunnene i Norge. Siden trossamfunn spiller en viktig rolle i prosessen med å bygge og styrke tilhørigheten i det norske samfunnet, da er det naturlig vi ikke bare stiller krav til trossamfunnsledere, men også anerkjenner, støtter og bruker dem og deres kompetanse. Det er til på samfunnets beste å styrke trossamfunnsledere med kurs og kompetansebygging. Kurset for religiøse ledere på Universitet i Oslo er en viktig ressurs i denne sammenhengen, men det alene er ikke nok. Ledere trenger mer norskspråklig opplæring og samfunnskunnskap som er tilpasset deres behov. Det er også behov for et bedre samarbeid mellom myndigheter og religiøse ledere. Vi må bruke de religiøse ledernes kompetanse, kontakt og innflytelse på flere områder, slik som barnevern, psykisk helse, skole, ekteskapsaker, radikalisering, flyktning og bosetting, deltakelse og nettverksbygging i lokalsamfunn.

Frivillighet

Deltakelse i foreninger og organisasjoner er viktig for å danne sosiale nettverk. Her bygges det gode lokalsamfunnet, og innbyggerne skoles og oppfordres til engasjement. I tillegg bidrar organisasjoner til demokratisering, og de påtar seg mange oppgaver på vegne av fellesskapet. Frivillighetens rolle i Norge blir mer og mer anerkjent. Denne gode organisasjonsarven må videreføres i det nye og mangfoldige norske samfunnet. Noen innvandrere organiserer seg i egne foreninger, og skaper sånn to parallelle linjer av organisasjoner der innvandrere og den øvrige befolkningen er separerte. Selv om det noen ganger er særskilte behov for egne organisasjoner, kan det å ha to slike parallelle linjer med organisasjoner være et hinder for integrering. For å forhindre dette er det viktig at de allerede etablerte organisasjonene definerer hva som kan hindre mangfoldig deltakelse i deres organisasjon, og jobber med dem. De må være åpne for å endre organisasjonskultur som vanskeligjør bred deltakelse fra landets mangfoldige befolkning. De må verve og lære opp nye landsmenn. Dette har et potensiale også for organisasjonene som kan øke medlemstall og oppleve en revitalisering.

Næringslivet

Næringslivet er viktig for et samfunn med gode velferdsordninger. Det er arbeid og produktivitet som gjør velferden mulig og bærekraftig. I det nye og mangfoldige Norge er det en felles forståelse av at velferdsordningen må opprettholdes av og for alle. Da er det naturlig at det forventes at alle som er i stand til å jobbe, faktisk bidrar til fellesskapet. For innflytterne er det krevende å komme inn på arbeidsmarkedet. Selve navnet kan være et hinder for å få en jobb. De som ansetter, skulle vært fargeblinde og se menneskene for hva de kan og ikke la seg påvirke av fremmedfrykt. Noen ganger er adgang til arbeidsmarkedet begrenset på grunn av manglende jobberfaring, særlig fordi det ofte kreves erfaring fra norsk arbeidsliv. Innflyttere mangler steder å jobbe slik at de kan få den erfaringen. Her kunne næringslivet kanskje gitt lærlingeplasser og arbeidstreningsplasser til innflyttere.

Noen ganger brukes manglende språkkompetanse som forklaring. Språk er viktig, men det kan også brukes som unnskyldning eller mekanisme for å sortere søkerne ut fra andre kriterier enn fagkompetanse og motivasjon. Det er vanskelig å kvotere adgangen til arbeidsmarkedet, men arbeidsgivere må være i stand til å se potensialet hos arbeidssøkere uavhengig av bakgrunn. Noen ganger hører man om at innvandrere som driver egne firma opplever konkurransevilkår som ikke er nedskrevet i noen dokumenter. For mange innvandrere blir det dilemma om hvorvidt de skal varsle diskrimineringsombudet og kanskje risikere å få et rykte som «varsler» i markedet, eller la ting være som de er.

Selv om vi i stadig større grad bruker innvandrernes medbrakte kompetanse og erfaring, er det fortsatt mange med høy kompetanse fra hjemlandet som ikke får ikke bruke den i Norge. Det norske arbeidsmarkedet er segregert. Noen sektorer domineres av innvandrerne, mens de dårlig representert på andre områder. Det er et faktum at innvandrerne er overrepresentert i dårlig betalte og fysisk krevende jobber. Det har konsekvenser for inntekt, helse, boforhold og levekår. For at samfunnet skal virke optimalt, må aktørene i arbeidslivet se på alle landets borgere med et profesjonelt blikk og kreve kompetanse og produktivitet av alle. Som nasjon trenger vi all tilgjengelig arbeidskraft og et arbeidsliv hvor flest mulig bruker evner, kompetanse og

arbeidslust. Så lenge vi alle nyter godt av gode velferdsordninger, må vi bidra.

Auslutning

Vi trenger en felles visjon om et «nytt og mangfoldig samfunnsfellesskap». Både storsamfunnet og innflytterne har gjensidig ansvar for å få dette til. Storsamfunnet må være sjenerøse og la begrepet "norsk" omfatte alle som juridisk sett er norske, og innflytterne har et ansvar å strekke seg mot det å være «norsk». Ikke norsk slik som det var før, men et nytt «norsk» som er fargerikt, mangfoldig og bygd på nedarvede og felles verdier.

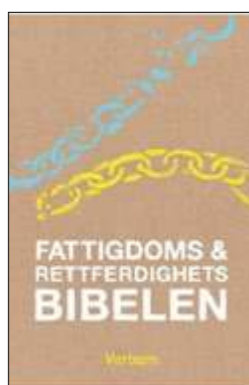
Nye utgivelser

Norges Kristne Råd har gitt en ny utgave av skriftserien, som er tilgjengelig elektronisk på våre nettsider www.norkr.no. I tillegg vil vi informere om Fattigdoms- og rettferdighetsbibelen som også kom ut i 2015.

Økumenikk: å fremme liu i fellesskap og forsoning

En del av Norges Kristne Råds skriftserie. Nr. 19. (2015). Er tilgjengelig elektronisk på www.norkr.no

Fattigdoms- og rettferdighetsbibelen

Fattigdoms- og rettferdighetsbibelen er nesten 3000 vers som handler om fattigdom og rettferdighet, markert med farge.

I tillegg til selve bibelteksten inneholder boka også 25 tekstrefleksjoner skrevet av representanter for ulike kirkesamfunn og organisasjoner og av samfunnsdebattanter. Lemma Desta i Flerkulturelt kirkelig nettverk i Norges Kristne Råd har blant annet bidratt.

Fattigdoms- og rettferdighetsbibelen kan kjøpes av Verbum - se www.bibel.no.

